

บทที่ 3

สภาพแวดล้อมของนโยบายต่างประเทศไทย

จากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศตามกรอบการวิเคราะห์แบบการตัดสินใจที่ประมวลไว้โดย Snyder, Bruck, Sapin และโดย Joseph Frankel และการขยายความในแง่มุมต่างๆ ของนักวิชาการด้านการต่างประเทศแล้ว ในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการนำกรอบการวิเคราะห์ดังกล่าวมาพิจารณาถึงการกำหนดและการดำเนินนโยบายต่างประเทศในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย

สภาพแวดล้อมภายนอก

สำหรับประเทศไทย สภาพแวดล้อมภายนอกของนโยบายต่างประเทศอาจแบ่งได้เป็น 3 ระดับดังนี้

1. สภาพแวดล้อมระดับระบบ ไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันแย่งชิงอำนาจของชาติมหาอำนาจตะวันตกอย่างต่อเนื่องและยาวนานนับศตวรรษในยุคที่อำนาจอาณานิคมได้แผ่ขยายครอบคลุมส่วนต่างๆ ของโลกด้วยอำนาจที่เหนือกว่าของมหาอำนาจตะวันตก สงครามโลกครั้งที่ 1 ระหว่างปี ค.ศ. 1914 - ค.ศ. 1919 และสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่างปี ค.ศ. 1939 - ค.ศ. 1945 ล้วนมีผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งสิ้น

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความขัดแย้งด้วยสาเหตุต่างๆ รวมทั้งด้านอุดมการณ์ของชาติมหาอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต ก่อให้เกิดความตึงเครียดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งระบบ เป็นการเกิดสภาพ 'สงครามเย็น' การแบ่งค่ายระหว่าง 2 อภิมหาอำนาจ ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกต้องเลือกแนวนโยบายต่างประเทศเพื่อเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อความมั่นคงปลอดภัยของตนเอง ประเทศเล็ก ย้อนแอ และด้อยพัฒนา หลายประเทศเลือกที่จะตามรอยการนำของอินเดียในสมัยนายกรัฐมนตรี Jawaharlal Nehru) ในการประกาศนโยบายไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (Non-alignment)

การแตกแยกระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960's และการแสดงบทบาทของชาติมหาอำนาจของจีนแข่งกับค่ายของสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตเป็นการ

เกิดสภาพ 'สัมพันธภาพรูปสามเหลี่ยมระหว่างอเมริกา จีน และโซเวียต' และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศในระดับระบบที่มีผลอย่างยิ่งต่อนโยบายต่างประเทศของไทย

การเผชิญหน้าของจีนกับสหรัฐอเมริกาตลอดทศวรรษ 1960's ในสงครามเวียดนามมีผลอย่างยิ่งต่อนโยบายต่างประเทศของไทย เพราะไทยมีความหวาดกลัวและหวาดระแวงเจตนาารมณ์ของจีนต่อความมั่นคงปลอดภัยของไทยมาโดยตลอด

การประกาศการถอนตัวของอเมริกาจากสงครามเวียดนาม และเอเชียอาคเนย์ใน ส่วนรวมก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมหาศาลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทย เพราะไทยหวังพึ่งความช่วยเหลือด้านความมั่นคงของประเทศจากการสนับสนุนของอเมริกามาโดยตลอด ไทยจำเป็นต้องปรับนโยบายต่างประเทศอย่างมากเมื่ออเมริกาประกาศถอนตัวจากเอเชียอาคเนย์และหันไปปรับสัมพันธกับจีน

การปรับสัมพันธระหว่างจีนกับอเมริกา (Rapprochement) ดำเนินไปท่ามกลางการลดความตึงเครียด (Détente) ในความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต แต่ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับโซเวียตยังคงเป็นไปอย่างตึงเครียดตลอดทศวรรษที่ 1970's และต้นทศวรรษ 1980's

สัมพันธภาพรูปสามเหลี่ยมระหว่างอเมริกา จีน และโซเวียต เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างเห็นได้ชัด เมื่อนาย มิคฮาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1985 อเมริกากับโซเวียตลดการเผชิญหน้ากันและหันมาร่วมมือกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนของอเมริกาและชาติตะวันตกในการปฏิรูปภายในของสหภาพโซเวียตตามนโยบายเปิดกว้าง (Glasnost) และนโยบายการปรับโครงสร้าง (Perestroika) ของนายกอร์บาชอฟ ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับโซเวียตก็มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นในยุคของกอร์บาชอฟ โดยมีการปรึกษาหารือระดับสุดยอดระหว่างกันเพื่อการคืนสู่สัมพันธตามปกติระหว่างกัน ซึ่งประสบผลสำเร็จในปี ค.ศ. 1989

สภาพ 'สงครามเย็น' ยุติลงด้วย 'กฎบัตรปารีส' (Charter of Paris) ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1990 และตามมาด้วยการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1991 สร้างบรรยากาศที่ดีให้การเมืองระหว่างประเทศระดับระบบ และส่งผลกระทบในทิศทางเดียวกันต่อภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ประเด็นความขัดแย้ง ด้านความมั่นคง และทางอุดมการณ์ระหว่างมหาอำนาจ เปลี่ยนมาเป็นความร่วมมือและการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ มีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเดียวกัน สหประชาชาติมี

บทบาทมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

มีการแผ่ขยายอย่างกว้างขวางของระบบการค้าเสรีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกของ Globalization ซึ่งอาศัยเทคโนโลยีด้านข้อมูลข่าวสารเป็นตัวเร่งที่มีประสิทธิภาพ ความเจริญก้าวหน้าของระบบการค้าเสรีระหว่างประเทศสร้างความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากให้กับประเทศที่พัฒนาแล้วในโลกตะวันตกด้วยความภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน แต่ความสำเร็จของโลกตะวันตกทำให้ประเทศที่ด้อยพัฒนามากกว่ามีความรู้สึกต่อต้านอย่างกว้างขวาง เพราะความเจริญและพัฒนาการเกิดขึ้นเฉพาะในประเทศตะวันตก แต่ประเทศส่วนใหญ่ของโลกกลับจนลงและต้องเผชิญกับความยากลำบากอย่างมาก ประเทศที่เจริญในโลกตะวันตกเจริญขึ้นอยู่ตลอดเวลา ประเทศที่ยากจนในส่วนอื่นของโลกก็จนลงตลอดเวลา ความรู้สึกต่อต้านความเจริญก้าวหน้าของโลกตะวันตกที่มีอเมริกาเป็นผู้นำมีความจริงจังและรุนแรงในภูมิภาคตะวันออกกลาง

การต่อต้านอิทธิพลและการครอบงำด้วยความเหนือกว่าของโลกตะวันตกที่มีอเมริกาเป็นผู้นำได้ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านอย่างรุนแรงด้วยการทำลายผลประโยชน์และชีวิตและทรัพย์สินของชาติตะวันตกอย่างกว้างขวาง การเกิดเหตุการณ์เครื่องบินโดยสารพุ่งเข้าชนตึกศูนย์การค้าโลก และกระทรวงกลาโหมของอเมริกา ในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 เป็นจุดเด่นของสิ่งที่อเมริกาเรียกว่าการก่อการร้ายระหว่างประเทศ (International Terrorism)

มาตรการและนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศของอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่การขึ้นเป็นประธานาธิบดีอเมริกาของ จอร์จ ดับเบิลยู บุช ในปี ค.ศ. 2001 เป็นไปด้วยความก้าวร้าวรุนแรง คำประกาศของประธานาธิบดีอเมริกาที่ว่า ถ้าประเทศไหนไม่สนับสนุนอเมริกาในการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศ อเมริกาจะถือว่า ประเทศนั้นๆ อยู่ตรงข้ามกับอเมริกา สร้างความปั่นป่วนและวิตกกังวลให้กับประเทศต่างๆ ทั่วโลก เพราะหลัง 'สงครามเย็น' อเมริกาเป็นประเทศที่มีอำนาจมากที่สุดในโลก หลังเหตุการณ์ 9/11 ประเทศมหาอำนาจต่างๆ ซึ่งเคยไม่พอใจบทบาทที่ก้าวร้าวของอเมริกาได้หันมาสนับสนุนอเมริกาอย่างจริงจังในการต่อต้านการก่อการร้าย ประเทศเล็กๆ เช่นประเทศไทยซึ่งไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการก่อการร้ายระหว่างประเทศ ก็ต้องหันมาให้การสนับสนุนอเมริกาอย่างจริงจัง

มาตรการรุนแรงของอเมริกาเริ่มจากการใช้กำลังทหารบุกโจมตีสอัฟกานิสถานในวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 2001 และตามมาด้วยการบุกโจมตีสอิรักในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 2003 ทำให้ความตึงเครียดกลับมาปรากฏขึ้นใหม่ในสังคมระหว่างประเทศ ความตึงเครียดครั้งนี้ไม่ได้เป็นผลจาก

การเผชิญหน้าระหว่างประเทศมหาอำนาจด้วยตนเอง แต่เป็นการต่อสู้ด้วยความรุนแรงระหว่างอเมริกาและชาติตะวันตกที่สนับสนุนอเมริกากับกลุ่มหัวรุนแรงที่ใช้อาวุธที่มีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะหาได้ในการทำลายผลประโยชน์ ชีวิต และทรัพย์สินของอเมริกาและชาติตะวันตก

2. สภาพแวดล้อมระดับภูมิภาค ไทยเป็นประเทศขนาดกลางตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ถึงแม้ไทยจะเป็นประเทศเดียวที่ไม่ได้ตกเป็นประเทศในปกครองของมหาอำนาจตะวันตกในยุคอาณานิคม แต่อิทธิพลและอำนาจของมหาอำนาจตะวันตกก็มีผลอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย รวมทั้งทำให้ไทยต้องสูญเสียดินแดนที่ไทยถือว่าเคยอยู่ใต้อำนาจของไทยให้กับชาติตะวันตกด้วย

การเข้ามาในเอเชียอาคเนย์ของอเมริกาและญี่ปุ่นเป็นการถ่วงดุลอำนาจของชาติมหาอำนาจยุโรปพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ญี่ปุ่นซึ่งเป็นชาวเอเชียด้วยกันให้ความสนใจต่อไทยเป็นพิเศษและญี่ปุ่นเป็นต่างชาติประเทศแรกที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยในระดับเอกอัครราชทูต ความสนใจเป็นพิเศษของญี่ปุ่นกับไทยเป็นส่วนหนึ่งของแผนการยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก ญี่ปุ่นแสดงบทบาทเป็นผู้ใกล้ชิดความขัดแย้งด้วยกำลังทหารระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1941 ด้วยสัญญากรุงโตเกียวที่เป็นประโยชน์แก่ไทยมากกว่าฝรั่งเศส

สงครามโลกครั้งที่ 2 ในภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก เริ่มในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ญี่ปุ่นบุกเข้ายึดเอเชียอาคเนย์และทำสงครามขับไล่ชาติตะวันตกออกไปจากภูมิภาคนี้ โดยประกาศคำขวัญเรื่อง 'เขตความเจริญร่วมกันแห่งมหาเอเชียบูรพา' (Sphere of Greater East Asian Co-prosperity) บทบาทและพฤติกรรมของฝ่ายญี่ปุ่นมีผลอย่างยิ่งต่อนโยบายต่างประเทศของไทย คณะรัฐมนตรีของไทยต้องตัดสินใจนโยบายต่างประเทศใน 'ภาวะวิกฤต' และเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่ 2

ความพ่ายแพ้ของญี่ปุ่นในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1945 สร้างปัญหาอย่างยิ่งให้กับไทยใน ส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ แต่ไทยก็สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาได้ด้วยดี และเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยประเทศผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสมาชิกลำดับที่ 55 ในปี ค.ศ. 1946

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยเป็นประเทศเอกราชประเทศเดียวในขณะที่ประเทศอื่นในภูมิภาคทั้งหมดกำลังดิ้นรนเพื่อการเป็นเอกราช ไทยมีส่วนช่วยเหลือขบวนการชาตินิยมของพม่า เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ด้วยการอำนวยความสะดวกในการเรียกร้องเอกราชของชาติ

เหล่านั้น แต่บทบาทของไทยมีอยู่อย่างจำกัดเพราะการกลับมาในเอเชียอาคเนย์ของมหาอำนาจ
อาณานิคมตะวันตก

การก่อการกบฏโดยกลุ่มคอมมิวนิสต์ในพม่า มาลายา เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และ
อินโดนีเซีย ในปี ค.ศ. 1948 มีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยในส่วนของ
การมองเห็นภัยจากคอมมิวนิสต์ต่อประเทศไทย แต่ที่สำคัญที่สุด คือ ชัยชนะของพรรค
คอมมิวนิสต์ของเหมา เจ๋อ ตง ในประเทศจีนที่ประสบความสำเร็จในการปฏิวัติยึดอำนาจการ
ปกครองของประเทศในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1949 ผู้นำไทยมีความวิตกกังวลอย่างมากต่อการ
คุกคามความมั่นคงของไทยจากฝ่ายคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะจากจีนคอมมิวนิสต์ การเกิดสงคราม
เกาหลีในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1950 ยิ่งตอกย้ำความวิตกกังวลนี้ของผู้นำไทย

การขยายการต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามหลักการทรูแมน (Truman Doctrine) ของ
สหรัฐอเมริกาเข้ามาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 เป็นการก่อให้เกิดสภาพ
'สงครามเย็น' ระหว่างอเมริกากับจีนในภูมิภาคนี้ ไทยเลือกที่จะร่วมมือกับอเมริกาด้วยความหวัง
ที่จะให้อเมริกาเป็นหลักประกันต่อความมั่นคงของไทย นอกจากนั้น ไทยยังชักจูงและผลักดัน
ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่เห็นภัยจากคอมมิวนิสต์ร่วมกับไทยในการจัดตั้งสมาคม
ประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of South East Asian
Nations, ASEAN) ได้สำเร็จในวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967

'สงครามเวียดนาม' ระหว่างปี ค.ศ. 1959 ถึง ค.ศ. 1973 เป็นสงครามที่ผู้นำไทยให้
ความสนใจสูงสุดในด้านนโยบายต่างประเทศ ผู้นำไทยติดตามความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของ
'สงครามเวียดนาม' อย่างใกล้ชิด และพยายามปรับแนวทางของนโยบายต่างประเทศให้เหมาะสม
กับสถานการณ์ด้วยความตระหนักถึงผลประโยชน์ด้านความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ

การประกาศถอนตัวของอเมริกาจาก 'สงครามเวียดนาม' และเอเชียอาคเนย์ตั้งแต่ปี ค.ศ.
1969 มีผลอย่างยิ่งต่อนโยบายต่างประเทศของไทย ยิ่งกว่านั้น ความสำเร็จของเวียดนามเหนือ
ในการโค่นล้มฝ่ายเวียดนามใต้และรวมเป็นเวียดนามเดียวได้สำเร็จในวันที่ 30 เมษายน ค.ศ.
1975 ในระยะใกล้เคียงกับการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจการปกครองในกัมพูชาและลาว ทำให้
ไทยต้องมีเพื่อนบ้านใกล้ชิดที่เป็นคอมมิวนิสต์เป็นครั้งแรก ไทยต้องปรับนโยบายต่างประเทศ
อย่างมากต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีต่อผลประโยชน์ของไทย ไทยต้องหันไป
ปรับสัมพันธ์กับจีน สถาปนาความสัมพันธ์ฉันมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านและส่งเสริมบทบาทของ
สมาคมอาเซียน

การเกิด 'สงครามกัมพูชา' ตั้งแต่วันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1978 สร้างปัญหาให้กับไทยอย่างมากในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านความมั่นคงปลอดภัย ใน 'สงครามกัมพูชา' ที่เวียดนามส่งทหารของตนมาปฏิบัติภารกิจรบเกือบ 200,000 คน ทั้งในกัมพูชาและลาว นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทยที่ต้องเผชิญหน้ากับกองกำลังจำนวนมากของเวียดนามติดกับอาณาเขตของประเทศไทย ไทยต้องอาศัยความร่วมมือและสนับสนุนจากจีน สมาคมอาเซียน และกลไกขององค์การสหประชาชาติ เป็นพื้นฐานในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในระยะ 'สงครามกัมพูชา'

การขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของนายมีคาอิล กอร์บาชอฟ ในสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1985 สร้างความคลี่คลายในปัญหา 'สงครามกัมพูชา' อย่างจริงจังจนนำไปสู่ข้อตกลงสันติภาพปารีส (Paris Peace Treaty) ในวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ. 1991 การยุติ 'สงครามกัมพูชา' เป็นไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของการเมืองระหว่างประเทศในระดับระบบ และเป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์โดยตรง

การเผชิญหน้าและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประเทศ 2 กลุ่มในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์คือ กลุ่มรัฐอินโดจีนกับกลุ่มรัฐในสมาคมอาเซียน ยุติลงและตามมาด้วยโอกาสแห่งความร่วมมือกันในสภาพที่ลาว กัมพูชา และเวียดนาม รวมทั้งพม่า มีความต้องการที่จะฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภายหลังภาวะสงครามอันยาวนาน ในขณะที่ประเทศในสมาคมอาเซียนซึ่งมีความเจริญก้าวหน้า มีความพร้อมและความต้องการที่จะให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการฟื้นฟูประเทศเหล่านั้น โอกาสแห่งความร่วมมือเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์หลัง 'สงครามกัมพูชา'

เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 1995, 1997, 1997 และ 1999 ตามลำดับ ทำให้สมาคมอาเซียนมีสมาชิกรวมทั้ง 10 ประเทศเอกราชในภูมิภาคในขณะนั้น แต่การขยายสมาชิกภาพของสมาคมอาเซียนเกิดขึ้นพร้อมๆ กับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่มีต้นกำเนิดจากประเทศไทยในปี ค.ศ. 1997 ภายใต้รัฐบาลที่มี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี

และท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ การเกิดเหตุการณ์ 9/11 ในอเมริกาได้ทำให้ปัญหาเกี่ยวกับการก่อการร้ายระหว่างประเทศ และการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศเข้ามาเป็นประเด็นสำคัญทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับนโยบายและบทบาทของอเมริกาเกี่ยวกับการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศ

3. สภาพแวดล้อมระดับชาติ ซึ่งได้แก่ความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคมโดยทั่วไปในประเทศใดประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งผู้นำด้านนโยบายต่างประเทศของไทยต้องนำมาเพื่อพิจารณาในการกำหนดท่าทีต่อประเทศนั้นๆ ความเปลี่ยนแปลงภายในของชาติในเอเชียอาคเนย์ที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นเอกราชของลาว กัมพูชา และเวียดนาม จากฝรั่งเศส ตามสัญญาเจนีวาในปี ค.ศ. 1954 การก่อตั้งประเทศมาเลเซียในปี ค.ศ. 1963 การที่ฝ่ายทหารโดยนาพลซูฮาร์โต (Suharto) ยึดอำนาจการปกครองของอินโดนีเซียในปี ค.ศ. 1965 การยึดอำนาจของฝ่ายทหารในพม่าโดยนายพลเนวิน (Ne Win) ในปี ค.ศ. 1962 การเป็นเอกราชของสิงคโปร์ในปี ค.ศ. 1965 การที่ฝ่ายทหารยึดอำนาจการปกครองของเจ้าสีหนุในกัมพูชาในปี ค.ศ. 1970 การกุมอำนาจทางการเมืองแบบเบ็ดเสร็จของประธานาธิบดีมาร์กอส (Marcos) ในฟิลิปปินส์ในปี ค.ศ. 1973 การที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจการปกครองของประเทศในกัมพูชา เวียดนาม และลาวในปี ค.ศ. 1975 การโค่นล้มอำนาจของประธานาธิบดีมาร์กอส และการขึ้นสู่อำนาจของประธานาธิบดีโคราซอน อะกีโน (Corazon Aquino) ในปี ค.ศ. 1986 การก่อการร้ายของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนของมุสลิมทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์ การปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรงและต่อเนื่องในพม่า การก่อการร้ายเพื่อแบ่งแยกดินแดนของชาวอาเจ (Aceh) บนเกาะสุมาตราในอินโดนีเซีย การก่อการร้ายของกลุ่มเจมาฮ อิสลามียา (Jemaah Islamiyah) ที่เกี่ยวข้องกับการระเบิดที่เกาะบาหลี และโรงแรมในจาการ์ตาในอินโดนีเซียในปี ค.ศ. 2002

ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงภายในประเทศใดประเทศหนึ่งทีถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกสำหรับนโยบายต่างประเทศของไทย โดยทั่วไปมักเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไม่ปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในผู้ปกครองหรือคณะผู้ปกครอง และถึงแม้การเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองหรือคณะผู้ปกครองของประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่เป็นไปอย่างปกติ ผู้นำในนโยบายต่างประเทศของไทยก็จำเป็นต้องให้ความสนใจด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับโลกทัศน์ของผู้นำและคณะผู้บริหารประเทศ

การที่ประเทศเพื่อนบ้านของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำในปี ค.ศ. 2004 โดย นายกรัฐมนตรี อับดุลลาห์ โมฮัมหมัด บาดาวี (Abdullah Mohammad Badawi) ขึ้นเป็นผู้นำในมาเลเซีย ประธานาธิบดี ซูซิโล บัมบัง ยูทโฮโยโน (Susilo Bambang Yudhoyono) เป็นผู้นำคนใหม่ของอินโดนีเซีย นายลี ฮเซียน หลุง (Lee Hsian Loong) ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของสิงคโปร์ รวมทั้งการที่นางกลอเรีย มาคาปากัล อาโรโย (Gloria Macapagal Arroyo) ได้เป็นประธานาธิบดีต่อจากวาระเดิมอีก 6 ปี และรวมทั้งการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ นโรดม สีหมุนี (Narodom Sihamoni) ในกัมพูชา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ แม้เป็นไปตามกติกาของรัฐธรรมนูญของ

ประเทศต่างๆ ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ แต่สำหรับไทย คณะผู้ตัดสินใจในนโยบายต่างประเทศต้องติดตามและให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลลักษณะ อุปนิสัย และท่าทีของผู้นำของประเทศเพื่อนบ้าน

สภาพแวดล้อมภายในประเทศ

ไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่ของประเทศยังยอมรับว่าอำนาจการปกครองเป็นของชนชั้นสูงในสังคม ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 อำนาจการปกครองเป็นของสถาบันกษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กษัตริย์และพระราชวงศ์รวมทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทำการบริหารประเทศด้วยการยอมรับหรือการไม่รับรู้หรือความไม่สนใจของประชาชนส่วนใหญ่ของสังคม

พระมหากษัตริย์มีบทบาทอย่างสูงในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยในยุคที่อำนาจอาณานิคมของชาติตะวันตกเข้าครอบงำภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ การมองการณ์ไกลและพระอัจฉริยะของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้ไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่รักษาอธิปไตยเป็นเอกราชประเทศเดียว ในขณะที่ประเทศอื่นต้องตกอยู่ใต้อำนาจการปกครองแบบอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก

การยึดอำนาจของคณะราษฎร ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำทางทหารและผู้นำทางพลเรือนเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็น 'ประชาธิปไตย' ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 อาจถือได้ว่าเป็นเพียงการ 'รัฐประหาร' มากกว่าเป็นการปฏิวัติ เพราะอำนาจการปกครองยังอยู่ในมือของชนชั้นปกครอง เพียงแต่เปลี่ยนจากมือของกษัตริย์และราชวงศ์เป็นอำนาจที่อยู่ในมือของข้าราชการ โดยประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมด้วยอย่างมีความหมายเลย

ทหารเข้ามียอำนาจทางการเมืองโดยตรงเป็นระยะเวลายาวนานหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบ 'ประชาธิปไตย' การควบคุมอำนาจเบ็ดเสร็จของพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของส่วนอื่นๆ ของสังคมมีน้อยมาก การปกครองแบบไม่เป็นประชาธิปไตยของไทยไม่ได้รับการต่อต้านหรือการกดดันจากอเมริกาที่เป็นพันธมิตรของไทยและเป็นประเทศที่อ้างว่า: ชิดชูและเป็นแม่แบบอันหนึ่งของการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะอเมริกาต้องการความร่วมมือและการสนับสนุนจากไทยในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนและในเอเชียอาคเนย์เป็นส่วนรวม

กลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีความร่ำรวยมั่งคั่งกว่ากลุ่มอื่นๆ ในสังคม รวมทั้งมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้มีอำนาจในการปกครองประเทศ ระมัดระวังบทบาทของตนเองเพื่อไม่ให้เป็นที่ไม่พอใจคณะทหารผู้ปกครองประเทศที่มีความคิดแบบชาตินิยมในระยะแรกๆ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ต่อมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคอำนาจทหารของจอมพล ถนอม กิตติขจร และจอมพล ประภาส จารุเสถียร ได้ปรากฏให้เห็นถึงความร่วมมือกันระหว่างนักธุรกิจระดับสูงกับผู้นำของประเทศ ในลักษณะที่นักธุรกิจเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ผู้นำทางการเมือง และผู้มีอำนาจทางการเมืองสนองตอบด้วยการให้โอกาสนักธุรกิจเหล่านั้นในการดำเนินกิจการผ่านการใช้อำนาจของรัฐ

ไทยมีสภาพการพัฒนาการทางเศรษฐกิจในภาพรวมดีขึ้นในทศวรรษ 1960's และ 1970's ซึ่งเป็นผลอย่างสำคัญมาจากการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางตะวันตกที่เสนอผ่านองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารโลก (World Bank) ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการทดแทนการนำสินค้าเข้าและเพื่อการส่งออก ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร และในเมืองใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น การมีชนชั้นกลางที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นและมีการศึกษาที่มีขึ้น ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้เรียกร้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรียกร้องการปกครองแบบประชาธิปไตย และต่อต้านการปกครองเผด็จการของทหาร

การเรียกร้องรัฐธรรมนูญแบบประชาธิปไตยโดยผู้นำนิสิตนักศึกษาได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากสาธารณะในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ของประเทศ นำไปสู่การโค่นล้มอำนาจของฝ่ายทหารในการเมืองไทยหลังเหตุการณ์นองเลือด '14 ตุลาคม 2516' บทบาทอันเด่นชัดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสามารถทำให้สถานการณ์ยุติลงได้อย่างรวดเร็วด้วยการลี้ภัยของผู้นำทางทหารออกนอกประเทศ

การเมืองไทยหลังยุค 'เผด็จการถนอม-ประภาส' เข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยอย่างมากด้วยข้อกำหนดในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2517 และนำมาซึ่งผู้นำทางการเมืองพลเรือนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย การจัดตั้งรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีนม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในปี พ.ศ. 2518 และรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีนม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ในปี พ.ศ. 2519 เป็นไปอย่างสง่างามและได้รับการยอมรับจากประชาชนและจากสังคมระหว่างประเทศ การมีอำนาจทางการเมืองของนักการเมืองพลเรือนประชาธิปไตยดำเนินไปท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอินโดจีนที่ปรากฏอำนาจที่เพิ่มมากขึ้นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว กัมพูชา และเวียดนาม

ความวุ่นวายทางการเมืองจากการกลับมาของอดีตผู้นำทหารและความไม่พอใจของพลังฝ่ายทหารที่ไม่พอใจการดำเนินนโยบายแบบสันติของรัฐบาลต่อเวียตนามที่เป็นคอมมิวนิสต์ นำมาซึ่งความรุนแรงทางการเมืองด้วยเหตุการณ์นองเลือดในกรณี '6 ตุลาคม 2519' และการกลับมาที่มีอำนาจทางการเมืองของฝ่ายทหารอีกครั้งหนึ่ง มีการกวาดล้างผู้นำนิสิตนักศึกษาและผู้นำแรงงานที่เรียกร้องประชาธิปไตย

แม้จะมีการดำเนินงานของประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการแสดงบทบาทของพรรคการเมืองหลังเหตุการณ์ '6 ตุลาคม 2519' แต่อำนาจทางการเมืองของประเทศยังอยู่ในมือของฝ่ายทหารในรัฐบาลของพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อย่างไรก็ตาม ในยุค 'ประชาธิปไตยครึ่งใบ' นี้ กลุ่มทางสังคมอื่นๆ ก็ได้แสดงบทบาททางการเมืองด้วยการหวังผลตอบแทนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มธุรกิจที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้มีอำนาจทางการเมือง และพรรคการเมืองหลายๆ พรรคในเวลาเดียวกันที่มีบทบาททางการเมืองอยู่ในขณะนั้น

คำพูดประโยคเดียวที่ว่า 'ผมพอแล้ว' ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หลังการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2531 เป็นการเปิดโอกาสให้นักการเมืองพลเรือนในระบบประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเข้ามาเป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติไทยเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนในปี พ.ศ. 2531 ด้วยความคาดหวังจากสังคมว่า ไทยจะเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยฝ่ายทหารจะกลับเข้ากรมกอง และไม่ยุ่งเกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองของประเทศอีกต่อไป ในขณะที่กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ของสังคมมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักธุรกิจที่มีเงินทุนขนาดใหญ่ยังคงสนับสนุนพรรคการเมืองและผู้มีอำนาจทางการเมืองด้วยการหวังผลประโยชน์ตอบแทนด้วยโอกาสที่จะสร้างความร่ำรวยเพิ่มขึ้นให้กับตนเอง

การบริหารประเทศของรัฐบาลพลเรือนของพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นไปด้วยข้อกล่าวหาของสังคมถึงการทุจริต คดโกง และจัดสรรผลประโยชน์ของสาธารณะให้กับกลุ่มนักการเมือง ความไม่พอใจของประชาชนทำให้เกิดการต่อต้านรัฐบาลพลเรือนและเรียกร้องให้ฝ่ายทหารเข้ามาโค่นล้มรัฐบาล และในที่สุดคณะทหารที่เรียกตัวเองว่า 'คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช.' ที่นำโดยผู้นำทหาร ยึดอำนาจการปกครองประเทศในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และทหารก็เข้ากุมอำนาจทางการเมืองของประเทศอีกแม้จะมีการแต่งตั้งพลเรือน คือ นายอานันท์ ปันยารชุน เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีก็ตาม และในที่สุด ผู้นำของทหารคือ พลเอก สุจินดา คราประยูร ก็เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเต็มตัวด้วยการสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายนิยมทหารในเดือนเมษายน พ.ศ. 2535

การขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของพลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นไปในบรรยากาศทางสังคมที่คนทั่วไปมีความสนใจทางการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างมากพร้อมๆ กับการมีฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมที่ดีขึ้น อันนี้นำไปสู่การต่อต้านอย่างกว้างขวางของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบรรดานักธุรกิจ นิสิตนักศึกษา และนักการเมืองฝ่ายค้าน ซึ่งร่วมกันเดินขบวนเรียกร้องให้ทหารออกจากการเมือง อันนี้นำไปสู่การนองเลือดทางการเมืองอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ในเหตุการณ์ 'พฤษภาทมิฬ' ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 และอีกครั้งหนึ่ง บทบาทและพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็สามารถทำให้เหตุการณ์จลาจลโกลาหลทางการเมืองของประเทศกลับคืนสู่ภาวะปกติด้วยการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกสุจินดา คราประยูร ในวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2535

ด้วยพลังประชาธิปไตยที่แผ่ขยายอย่างรุนแรงและกว้างขวางในสังคมไทยทำให้นับตั้งแต่การจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนของนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ในปลายปี พ.ศ. 2535 ถือเป็นจุดเริ่มของการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย การปฏิรูปการเมืองซึ่งนำมาสู่การมีรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 เป็นการแสดงให้เห็นถึงการหยั่งรากลึกของการปกครองแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้มีบทบาททางการเมืองของประเทศนอกจากจะเป็นนักการเมืองและพรรคการเมืองที่สำคัญก็เป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อาศัยการสนับสนุนนักการเมืองและพรรคการเมืองเพื่อแลกเปลี่ยนกับโอกาสที่จะสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเป็นการตอบแทน อำนาจทางการเมืองแม้ในระบอบประชาธิปไตยยังคงเป็นอำนาจของกลุ่มชนชั้นนำของสังคม เป็นการเมืองในอำนาจของชนชั้นนำ (Elite Politics)

อย่างไรก็ตาม การแสดงอิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มนักธุรกิจในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 เปลี่ยนแปลงไปอย่างสำคัญเมื่อกลุ่มนักธุรกิจขนาดใหญ่ได้รวมตัวกันจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นเองในพรรคไทยรักไทยและเข้าแข่งขันเพื่อการเมืองด้วยตัวเองโดยตรงความสำเร็จอย่างมากของพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2544 จนทำให้พรรคไทยรักไทยเข้าครอบงำอำนาจทางการเมือง และยังเด่นชัดยิ่งขึ้นจากชัยชนะในการเลือกตั้งในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 แสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่โดยตรงโดยหัวหน้ากลุ่มคือ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และผู้นำกลุ่มนายทุนนักธุรกิจสำคัญๆ ที่สนับสนุนพรรคไทยรักไทยได้เข้าร่วมในคณะรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร อย่างเต็มรูปแบบ

การมีอำนาจทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของพรรคไทยรักไทยอย่างถูกต้องชอบธรรมตามกระบวนการประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งของประชาชนอย่างทั่วมหันต์ด้วยการมีที่นั่ง 377 ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร 500 ที่นั่ง ขณะที่พรรคฝ่ายค้านมีที่นั่งรวมกันไม่ถึง 125 ที่นั่ง ซึ่งทำให้พรรคฝ่ายค้านไม่มีโอกาสแสดงบทบาทในการถ่วงดุลแห่งอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพแม้เพียงการพิจารณาอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเพียงคนเดียวในส่วนที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลฝ่ายบริหารจะมีเสถียรภาพและความมั่นคงในการบริหารประเทศอย่างเต็มที่ การบริหารของฝ่ายรัฐบาลจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ในกรณีการตรวจสอบควบคุมโดยฝ่ายค้านในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นไปอย่างไร้ประสิทธิภาพ

ในสภาพเช่นนี้ สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อการเมืองไทยอาจจะปรากฏในรูปของการเรียกร้องของประชาชนยิ่งเป็นการคาดหวังเกินจริง (Over-expectation) จากรัฐบาลด้วยการสนับสนุนของประชาชนประมาณ 19 ล้านเสียงในการเลือกตั้ง การสนองตอบของรัฐบาลต่อการเรียกร้องของประชาชนที่สนับสนุนรัฐบาลจะเป็นไปด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น แต่การตอบสนองจากรัฐบาลที่รัฐบาลเห็นว่าเหมาะสมและเพียงพอตามความต้องการและเรียกร้องของประชาชนผู้สนับสนุนรัฐบาลนั้น อาจไม่เพียงพอตามความต้องการของประชาชนที่มีการคาดหวังเกินจริง ประชาชนต้องการมากกว่าสิ่งที่รัฐบาลหยิบยื่นให้ ความคาดหวังเกินจริงจากรัฐบาลอาจนำไปสู่ความผิดหวังอย่างรุนแรง (Frustration) ในบรรดาประชาชนประมาณ 19 ล้านคนที่สนับสนุนรัฐบาลผ่านการเลือกตั้งพรรคไทยรักไทย

ความผิดหวังอย่างรุนแรงซึ่งปกติจะมีทางระบาย (Outlet) ในระบบ ผ่านการเสนอผ่านฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร แต่จากการที่ฝ่ายค้านในสภาผู้แทนกลายเป็นกลไกที่ไร้ประสิทธิภาพ มีความสามารถไม่พอแม้แต่จะเพียงอภิปรายเพื่อไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลด้วยข้อหาทุจริตคอร์รัปชัน ความผิดหวังของประชาชนจึงขาดทางออกผ่านทางกระบวนการในระบบ

การที่รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 กำหนดให้มีช่องทางที่ประชาชนจะร่วมกันลงชื่อจำนวน 50,000 คน เพื่อแสดงบทบาททางการเมืองก็ไม่ใช่ว่าจะดำเนินการได้ง่ายอย่างรวดเร็ว เพราะจะมีปัญหาที่จะต้องใช้เวลาในการรวบรวมชื่อ การตรวจสอบความถูกต้อง การตรวจสอบการมีสิทธิของผู้ลงชื่อ และรวมถึงความพยายามที่จะขัดขวางหรือถ่วงเวลาด้วยกลไกของรัฐ ทางระบายที่จะผ่านทางกระบวนการลงชื่อร่วมกันของประชาชนจำนวน 50,000 คนจึงไม่เป็นทางออกที่มีประสิทธิภาพและทันตามความต้องการของประชาชนที่มีความผิดหวังอย่างรุนแรงจากการตั้งความหวังเกินจริงจากรัฐบาล

ในสภาพเช่นนี้ โอกาสของการเกิดการเดินขบวนเพื่อประท้วงรัฐบาลก็อาจเกิดขึ้นได้ และการประท้วงในกรณีหนึ่งอาจนำไปสู่การประท้วงในกรณีอื่นๆ ที่ประชาชนมีความผิดหวังอย่างรุนแรงด้วย การเดินขบวนประท้วงมีโอกาสมากที่จะเปลี่ยนสภาพไปสู่การเกิดฝูงชนที่บ้าคลั่งเต็มไปด้วยอารมณ์ ไร้เหตุผล พร้อมจะกระทำการรุนแรงจากการกระตุ้นหรือการชักนำได้ง่าย การจลาจลจะเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องตามมาจากการเกิดฝูงชนที่บ้าคลั่ง

การที่รัฐบาลมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงจากการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่ประชาชนมอบให้อย่างถล่มทลาย รัฐบาลอาจมองการเกิดฝูงชนที่บ้าคลั่งว่าเป็นการทำลายอำนาจรัฐ เป็นการกระทำผิดกฎหมาย และเป็นการกระทำที่ผิดอาณัติที่ประชาชนส่วนใหญ่มอบให้กับรัฐบาล รวมถึงอาจมองว่าเป็นฝูงชนที่บ้าคลั่งที่ถูกชักจูงหรือจัดตั้งโดยฝ่ายที่ไม่หวังดีต่อรัฐบาล และต่อ 'ชาติบ้านเมือง' ดังนั้น รัฐบาลจะถือเป็นภาระและพันธะอันชอบธรรมของรัฐบาลที่จะใช้กลไกของรัฐโดยตำรวจ ฝ่ายรักษาความมั่นคงปลอดภัยและอาจรวมถึงฝ่ายกองทัพเข้าปราบปรามการก่อการจลาจลของฝูงชนได้

ความมั่นคงเข้มแข็งของรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 จะทำให้การเมืองมีเสถียรภาพมั่นคง นโยบายของรัฐจะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างรวดเร็ว แต่การขาดฝ่ายค้านที่มีประสิทธิภาพในสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ความผิดหวังอย่างรุนแรงของประชาชนที่มีความคาดหวังเกินจริงจากรัฐบาล ก็อาจนำไปสู่เหตุการณ์รุนแรงทางการเมืองของประเทศได้เช่นกัน

การยึดอำนาจโดยฝ่ายทหารของ 'คณะปฏิรูปการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข' ในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ทำให้การใช้ประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการของไทยต้องสิ้นสุดลง ที่น่าสะอิดสะเอียนก็คือ ฝ่ายยึดอำนาจอ้างถึงการเป็นประชาธิปไตยในการโค่นล้มรัฐบาลที่มาตามกระบวนการประชาธิปไตยแต่บริหารประเทศไปในแนวทางที่หลายฝ่ายมองว่าไม่เป็นประชาธิปไตย

รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นโดยฝ่ายทหารที่ยึดอำนาจและแปรสภาพเป็นคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ทำการบริหารประเทศด้วยแนวทางที่ไม่ชัดเจนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง ทำให้สังคมไทยตกอยู่ในภาวะสับสนและไม่มีเสถียรภาพเท่าที่ควร อันนี้ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของไทยในสายตาต่างประเทศพอสมควร

ผู้นำในนโยบายต่างประเทศไทย

คงได้กล่าวมาแล้วถึงความสำคัญของผู้นำประเทศในฐานะที่เป็น 'บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการกระทำในนามของรัฐ' ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ สำหรับประเทศไทยมีบุคคล

บางพระองค์และบางคนในระบบการเมืองการปกครองของประเทศที่มีส่วนอย่างสำคัญในด้านนโยบายต่างประเทศที่สมควรได้รับความสนใจดังนี้

บุคคลสำคัญในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ไทยมีการติดต่อทางการทูตกับต่างประเทศมายาวนานนับแต่ยุคสุโขทัย ซึ่งในระยะแรกของการติดต่อกับต่างประเทศของไทยเป็นการติดต่อด้านการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากับประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศจีน จากการศึกษาที่เป็นอาณาจักรใหญ่ในยุคนั้น และสุโขทัยยังต่อยกกว่าจีนในหลายๆ ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนจึงอาจพิจารณาว่าเป็นความสัมพันธ์แบบบรรณาการ (Tributary Relationship) ในลักษณะที่ประเทศเล็กยอมรับความเหนือกว่าของประเทศใหญ่กว่าที่ติดต่อด้วย บทบาทของผู้ปกครองสุโขทัยในการติดต่อสัมพันธ์กับจีนจึงเป็นกรณีเด่นชัดในลักษณะนี้

ในยุคอยุธยา การติดต่อของไทยกับต่างประเทศได้ขยายตัวออกไปเป็นการติดต่อเพิ่มมากขึ้นกับชาติยุโรป และชาติเอเชียอื่น เช่น ญี่ปุ่น ที่เดินทางมาติดต่อกับอาณาจักรอยุธยา ในยุคนี้ไทยมีการติดต่อกับชาติในยุโรปอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดต่อกับฝรั่งเศสที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตและทางไทยได้ส่งคณะทูตที่นำโดยพระวิสุตรสุนทร (โกษาปาน) ไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศฝรั่งเศสในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (Louis XIV) กล่าวได้ว่าโกษาปานเป็นทูตคนแรกของไทยในการติดต่อสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับประเทศตะวันตก

ในระยะที่อยุธยาเป็นราชธานีของไทย ไทยมีปัญหาเนื่องๆ เกี่ยวกับความวุ่นวายทางการเมืองในราชสำนัก (palace politics) ซึ่งเป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในบรรดาชนชั้นนำทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลในราชวงศ์ นอกจากนี้ ยังมีความวุ่นวายทางการเมืองที่เกี่ยวข้องจากการสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านจนถึงขั้นการเสียกรุงให้แก่พม่าถึง 2 ครั้ง ทำให้การติดต่อกับต่างประเทศของไทยที่ปรากฏเด่นชัดคือการที่ไทยต้องส่งชนชั้นสูงไปเป็นตัวประกัน (hostages) ในเมืองหลวงของชนต่างตัวที่มีอิทธิพลเหนือไทยเป็นระยะ กรณีเด่นชัดในเรื่องนี้คือการเป็นตัวประกันของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระสุพรรณภักดีในเวลาที่กรุงศรีอยุธยาตกอยู่ใต้อิทธิพลของพม่าในการเสียกรุงครั้งแรกในระหว่างปี พ.ศ. 2112 ถึง พ.ศ. 2127 การกักกันตัวประกันถือเป็นแนวทางหนึ่งในธรรมเนียมปฏิบัติของชาติในเอเชียอาคเนย์ภายหลังการชนะสงครามนอกเหนือจากการกวาดต้อนประชาชนเพื่อประโยชน์ด้านกำลังพล (manpower) ของฝ่ายที่ชนะสงคราม

การสถาปนากรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวงของไทยในปี พ.ศ. 2325 โดยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นจุดเริ่มของการปกครองประเทศไทยในยุครัตนโกสินทร์ โดยราชวงศ์จักรี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช รัชกาลที่ 5 ทรงมีบทบาทเด่นในด้านการต่างประเทศของไทยในการติดต่อกับชาติมหาอำนาจตะวันตกที่กำลังแผ่ขยายอำนาจอาณานิคมเข้ามาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงเป็นพระราชโอรสองค์โตในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและพระนางศรีสุริเยนทร์ ประสูติในวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2347 ระหว่างทรงพระเยาว์ ทรงรับการศึกษาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีสำหรับเจ้านายชั้นสูง ทรงผนวชเป็นพระภิกษุเมื่อทรงพระเยาว์ ทรงศึกษาพระพุทธศาสนา และภาษาบาลีอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นพื้นฐานของการที่ทรงสถาปนาแนวธรรมยุติกนิกายในพุทธศาสนาของไทย เมื่อพระราชบิดาสวรรคตในปี พ.ศ. 2367 พระเชษฐาต่างมารดาทรงขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แทน พระองค์จึงทรงผนวชต่อรวมเวลาที่ทรงผนวช 27 พรรษา ได้ทรงศึกษาศาสตร์ต่างๆ ตามแนว 'สมัยใหม่' ของชาติตะวันตกอย่างลึกซึ้งจนมีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาการด้านดาราศาสตร์ จนทรงสามารถพยากรณ์การเกิดสุริยุปราคาเต็มดวงได้อย่างแม่นยำในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 10 ปี พ.ศ. 2411 ณ ตำบลท่าวาสุกรี (คลองวาฬ) ประจวบคีรีขันธ์ ทรงติดต่อใกล้ชิดกับชาวตะวันตกจนทรงสามารถติดต่อกับประธานาธิบดีเจมส์ บุคานัน (James Buchanan) และประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ของสหรัฐอเมริกา ในระหว่างปี พ.ศ. 2404 - พ.ศ. 2405 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อังกฤษ ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา นอร์เวย์ เบลเยียม และอิตาลี ได้ส่งคณะทูตมาขอทำสัญญากับประเทศไทย และไทยได้ส่งคณะทูตออกไปเจริญพระราชไมตรีกับต่างประเทศ ซึ่งนับเป็นครั้งที่สองของไทยนับต่อจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช โดยไปยังอังกฤษและฝรั่งเศส

รัชกาลที่ 4 ทรงตระหนักว่า โดยที่อำนาจอาณานิคมตะวันตกได้แผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ทำให้ไทยต้องยอมรับอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกและเร่งปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย โดยทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจหลายๆ ด้านไปพร้อมๆ กันด้วยพระบรมราโชบายที่มองการณ์ไกล และด้วยความสุขุมคัมภีรภาพ เช่น ด้านการต่างประเทศ ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและการป้องกันพระราชอาณาจักร ด้านการปฏิรูปการปกครอง ด้านการทำนุบำรุงอาชีพของ

ราษฎรและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการคลังด้านบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ด้านบำรุง
ศึกษาศาสตร์ ด้านพระราชพิธี ประเพณีธรรมเนียม ด้านพระศาสนา และด้านการก่อสร้าง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ 16 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2304 ถึง
พ.ศ. 2411 ทรงมีพระชนมายุ 66 พรรษา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช รัชกาลที่ 5 ทรงเป็นพระ
ราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี มีพระราช
สมภพในวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 ในขณะที่ทรงพระเยาว์ทรงได้รับการศึกษาจากพระ
อาจารย์ชาวต่างประเทศในการทรงควบคุมดูแลของสมเด็จพระราชบิดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก
นางแอนนา ลีโอโนเวนส์ (Anna Leonowens) ชาวอเมริกัน ทรงขึ้นครองราชย์ตั้งแต่พระชนมายุ
15 พรรษา และเสด็จสวรรคตไปวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 เมื่อมีพระชนมายุ 58
พรรษา รวมระยะเวลาที่ทรงครองราชย์ 42 ปี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางที่พระ
ราชบิดาทรงวางไว้เพื่อให้ไทยก้าวหน้าทัดเทียมนานอารยประเทศ ทรงประกาศเลิกทาส
ปรับปรุงระบบการค้า ตั้งกระทรวงยุติธรรม ปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ส่งเสริมการศึกษาอย่าง
กว้างขวางในหมู่ประชาชนทั่วไป ตั้งกระทรวงธรรมการ โรงเรียนฝึกหัดครูและส่งนักเรียนไทยไป
ศึกษาในประเทศตะวันตก

ในด้านกิจการต่างประเทศ รัชกาลที่ 5 ทรงดำเนินวิเทศโยบายผูกสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศ
มหาอำนาจเพื่อการคานอำนาจ เสด็จเยือนยุโรป 2 ครั้ง โดยเสด็จเยือนฝรั่งเศส รัสเซีย
เยอรมนี อังกฤษ ออสเตรีย ฮังการี เบลเยียม อิตาลี สวีเดน และเดนมาร์ก และทรงเสด็จ
ประพาสประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียอาคเนย์ด้วย

ในขณะเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแต่งตั้งราชทูตไป
ประจำในประเทศต่างๆ ตามธรรมเนียมและหลักปฏิบัติระหว่างประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2424
ทรงแต่งตั้งทูตไปประจำที่อิตาลี เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ออสเตรีย ฮังการี เดนมาร์ก
สวีเดน ปอร์ตุเกส นอร์เวย์ และสเปน นอกจากนั้น ยังทรงแต่งตั้งราชทูตไปประจำ สเปนและ
อังกฤษในปี พ.ศ. 2425 สหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2427 รัสเซียในปี พ.ศ. 2440 และญี่ปุ่นในปี
พ.ศ. 2442

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปกครองอาณาจักรให้เป็นสุข
ร่มเย็น โปรดการเสด็จประพาสดิน เพื่อให้ได้ทรงทราบความเป็นอยู่ที่แท้จริงของพสกนิกร ทรง
สนพระทัยในวิชาความรู้และวิทยาการแขนงต่างๆ อย่างกว้างขวาง และนำมาใช้บริหารประเทศ
ให้เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระ
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชสมภพใน
วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2423 เมื่อทรงชนมายุได้ 11 พรรษา ได้เสด็จไปศึกษาวิชาการที่
ประเทศอังกฤษในมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด (Oxford) และศึกษาวิชาการทหารบกที่โรงเรียนนาย
ร้อยแซนด์เฮิสต์ (Sandherst) ทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. 2453 ถึง พ.ศ. 2468 รวม
ระยะเวลา 16 ปี

รัชกาลที่ 6 ทรงปลุกฝังความรักชาติให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนชาวไทย ทรงส่งเสริมงาน
การประพันธ์ และทรงเป็นผู้นำในการประพันธ์วรรณคดีไทย ทรงเขียนหนังสือทั้งทางด้าน
การทหารและประวัติศาสตร์ ในรัชสมัยของพระองค์ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยมีสมรภูมียู่
ในทวีปยุโรป ทรงตัดสินใจประกาศสงครามกับเยอรมันโดยเข้าร่วมกับสัมพันธมิตร ได้ส่ง
ทหารไทยไปร่วมรบในประเทศฝรั่งเศส เมื่อสัมพันธมิตรเป็นฝ่ายชนะสงคราม มีผลทำให้ไทย
สามารถแก้ไขสนธิสัญญาที่ไทยเสียเปรียบต่างประเทศได้เป็นอันมาก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์เล็กของ
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ทรงมี
พระราชสมภพในวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2436 เมื่อพระชนมายุ 12 พรรษาได้เสด็จไป
ศึกษาวิชาการทหารบกที่ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศส สำเร็จการศึกษาแล้วเสด็จกลับประเทศไทย
และเข้ารับราชการทหาร

เสด็จขึ้นครองราชย์ในวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468 ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจของ
ประเทศและของโลกกำลังทรุดหนัก อันเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 และในวันที่ 24
มิถุนายน พ.ศ. 2475 'คณะราษฎร' ได้ทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบการปกครองที่ 'คณะราษฎร' เรียกว่า 'ประชาธิปไตย'

ในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477 รัชกาลที่ 7 ทรงตัดสินพระทัยสละราชสมบัติ พระราชหัตถเลขาที่ทรงลาออกจากราชบัลลังก์ มีความตอนหนึ่งว่า "ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่เต็ม ให้แก่ราษฎรทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร"

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคตในวันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2477 พระชนมายุ 48 พรรษา ทรงครองราชย์ 9 ปี¹

บุคคลสำคัญหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

หลังจากที่ผู้นำฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนในนามของ 'คณะราษฎร' ได้ทำการยึดอำนาจการปกครองของประเทศ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองแบบตะวันตกที่เรียกว่า 'ประชาธิปไตย' แต่อำนาจทางการเมืองของประเทศตกอยู่ในมือของผู้นำทางทหารอย่างยาวนานต่อเนื่องรวมเวลากว่า 40 ปี ผู้นำทหารได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำประเทศ และมีบทบาทสำคัญในด้านการต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศต่างๆ การปกครองแบบประชาธิปไตยเพิ่งเริ่มต้นเป็นรูปแบบการปกครองของประเทศ นับแต่การจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนตามแนวทางประชาธิปไตยของ นายชวน หลีกภัย ในปี พ.ศ. 2535 และต้องระงับลงอีกจากการยึดอำนาจของฝ่ายทหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2550

มีผู้นำไทยทั้งในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศบางท่านที่มีบทบาทในนโยบายต่างประเทศไทย ดังนี้

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เกิดเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2440 ณ บ้านแพปากคลองบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรของนายชิต และนางสำอาง ชิดตะสังคะ สมรสกับท่านผู้หญิงละเอียด (พันธุ์กระวี)

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นชื่อที่ประชาชนรู้จักคุ้นเคยมากกว่าชื่อเดิม เริ่มการศึกษาที่โรงเรียนกลาโหมอุทิศ วัดเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี ต่อมาได้เข้าเรียนในโรงเรียนนายร้อยทหารบกจนสำเร็จการศึกษาเมื่ออายุ 19 ปี ได้รับยศร้อยตรีและประจำการที่กองพลที่ 7 จังหวัดพิษณุโลก ต่อมาสอบเข้าโรงเรียนเสนาธิการได้เป็นที่ 1 และได้ไปศึกษาต่อโรงเรียนเสนาธิการทหารบก ประเทศฝรั่งเศส จนสำเร็จการศึกษาและกลับมารับราชการต่อ

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 พันตรีหลวงพิบูลสงคราม ได้เข้าร่วมกับ 'คณะราษฎร' เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเป็นกำลังสำคัญกับสายทหาร ในปี พ.ศ. 2477 ได้เลื่อนยศเป็นพันเอก และดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบก

พันเอกหลวงพิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2481 โดยการลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในช่วงที่ดำรงตำแหน่งก็ได้เลื่อนยศเป็นพลตรี ในวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2481 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลตรีหลวงพิบูลสงครามเป็น จอมพล แปลก พิบูลสงคราม

ตลอดเวลาที่บริหารประเทศในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในบางโอกาส จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สร้างผลงานเกี่ยวกับนโยบายสร้างชาติ และปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมให้แก่ประชาชนอย่างมากมาย เช่น การเปลี่ยนชื่อประกาศสยามมาเป็นประเทศไทย การเรียกร้องดินแดนทางด้านอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศส การปลูกฝังความนิยมไทย และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยบางอย่างเพื่อความ 'ทันสมัย'

เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกในประเทศไทย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทย และในที่สุดได้ทำสัญญาพันธมิตรทางทหารและเศรษฐกิจกับญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผลให้ภายหลังเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องตกเป็นผู้ต้องหาอาชญากรรมสงคราม และถูกคุมขังเป็นเวลาหลายเดือน

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้บริหารประเทศในฐานะหัวหน้ารัฐบาล 8 สมัย จนกระทั่งในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นได้ทำการรัฐประหาร ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ต้องลี้ภัยการเมืองไปพำนักยังประเทศกัมพูชาเป็นเวลา 2 เดือน และย้ายไปพำนักอยู่ที่ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย และได้กลับไปพำนักที่ญี่ปุ่นจนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคหัวใจวาย ณ บ้านพักที่ตำบลชากามิโยโน ชานกรุงโตเกียว เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2507 รวมอายุ 67 ปี²

หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช

หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช เกิดเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2448 เป็นโอรสในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบกับหม่อมแดง (บุญนาค) สมรสกับท่านผู้หญิงอุศนา ปราโมช

เริ่มศึกษาที่โรงเรียนราชินี โรงเรียนอัสสัมชัญ โรงเรียนเทพศิรินทร์ และโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จากนั้นเดินทางไปศึกษาต่อที่โรงเรียนเทิร์นท์ ประเทศอังกฤษ ต่อจากนั้นเข้าศึกษาที่วูสเตอร์ คอลเลจ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้รับปริญญาตรีด้านกฎหมายเกียรตินิยมอันดับสอง และเข้าศึกษาต่อที่สำนักเนติบัณฑิตอังกฤษ ณ สำนัก เกรย์สอินน์ ลอนดอน สอบไล่เนติบัณฑิตได้คะแนนยอดเยี่ยมชั้น 1 จึงได้รับพระราชทานรางวัลจากพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ

เมื่อเดินทางกลับประเทศไทย หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ศึกษาวิชากฎหมายไทยจนกระทั่งได้รับเนติบัณฑิตไทย และเข้าฝึกงานที่ศาลฎีกาเป็นเวลา 6 เดือน จึงได้เป็นผู้พิพากษา อยู่ในองค์การตุลาการจนถึงตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ต่อมาได้ไปรับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ และได้รับแต่งตั้งเป็นอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา

ในปี พ.ศ. 2484 เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกเข้าสู่ประเทศไทย หม่อมราชวงศ์เสนีย์ฯ ได้ประกาศนโยบายเป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลในประเทศไทย และได้รวบรวมคนไทยในต่างประเทศจัดตั้งขบวนการ 'เสรีไทย' ขึ้นเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับๆ โดยปฏิบัติการติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้เดินทางกลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2488 ในช่วงที่ดำรงตำแหน่ง ท่านได้ปฏิบัติการเกี่ยวกับการเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งครั้งแรก อังกฤษได้ยื่นข้อเรียกร้องให้ไทยเป็นเมืองในอาณัติของอังกฤษ แต่หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ดำเนินการเจรจาให้ไทยได้หลุดพ้นจากการเป็นเมืองในอาณัติได้ และจำเป็นต้องประกาศพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามเพื่อลงโทษผู้นำหรือหัวหน้ารัฐบาลที่รวมก่อให้เกิดสงครามและต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ถ้าหากรัฐบาลไม่ตราพระราชบัญญัติ ฝ่ายสัมพันธมิตรก็จะนำตัวผู้ต้องหาเป็นอาชญากรรมสงครามไปดำเนินคดีในต่างประเทศ

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 4 ครั้ง ซึ่งครั้งสุดท้ายในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 ได้เกิดเหตุวุ่นวายทางการเมือง ฝ่ายทหารนำโดยพลเรือเอกสรีดชลออยู่ นำคณะกรรมการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินยึดอำนาจการปกครอง

หลังจากพ้นตำแหน่ง หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และวางมือจากการเมือง ใช้ชีวิตสงบเงียบตลอดมาและได้ถึงอสัญกรรมเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2540 รวมอายุ 92 ปี³

นายพจน์ สารสิน

นายพจน์ สารสิน เกิดเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2448 ที่บ้านพักถนนสุรศักดิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรพระยาสารสินสวามิภักดิ์ (เทียนฮี้) กับคุณหญิงสุน สมรสกับคุณหญิงศิริ สารสิน ศึกษาที่สหรัฐอเมริกาตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อกลับสู่ประเทศไทยเข้าเรียนวิชากฎหมาย จนสอบได้เนติบัณฑิตไทยเมื่อปี พ.ศ. 2472 และศึกษาวิชากฎหมายในประเทศอังกฤษ

นายพจน์ สารสิน เริ่มบทบาททางการเมืองด้วยการสนับสนุนของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยได้รับการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภาในปี พ.ศ. 2490 และเข้าร่วมรัฐบาลในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. 2491 และในปี พ.ศ. 2492 ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แต่ภายหลังได้ลาออกเนื่องจากมีความเห็นขัดแย้งกับรัฐบาลเกี่ยวกับการรับรองรัฐบาลเหาไตในเวียดนาม

ระหว่างปี พ.ศ. 2495 ถึง พ.ศ. 2500 ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาและทำหน้าที่ผู้แทนไทยประจำสหประชาชาติ ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการขององค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สปอ.)

นายพจน์ สารสิน ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2500 หลังจากการทำรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หลังจากการจัดการเลือกตั้งเสร็จเรียบร้อย นายพจน์สารสินก็ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและกลับไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการ สปอ. ตามเดิม หลังชีวิตราชการท่านพำนักอยู่ที่บ้านพักกรุงเทพมหานคร และยุติบทบาทการเมืองโดยสิ้นเชิง จนถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคมะเร็ง เมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2543 รวมอายุ 95 ปี⁴

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกิดเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2451 ที่บ้านท่าโรงยา ตลาดพาหุรัด กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของพันตรีหลวงเรืองเดชอนันต์ (ทองดี ธนะรัชต์) กับนางจันทิพย์ ธนะรัชต์ เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่จังหวัดมุกดาหาร จากนั้นเข้ารับการศึกษาคือที่โรงเรียนมหรรณพาราม และโรงเรียนนายร้อยทหารบก จนสำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2472 ได้รับยศร้อยตรี

ในปี พ.ศ. 2484 ได้เข้าร่วมรบในสงครามมหาเอเชียบูรพาในขณะที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 33 ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกล้าหาญ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2488 จึงได้เลื่อนยศเป็นพันเอก ดำรงตำแหน่งผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 13 และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกลำปาง จนกระทั่งสงครามยุติลง

ปี พ.ศ. 2495 ได้เลื่อนยศเป็นพลเอก และในวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2497 ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการทหารบก และต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นจอมพลทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 หลังจากกลับจากการรักษาตัวที่อเมริกา จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สร้างผลงานทั้งทางด้านการปรับปรุงการบริหารและการพัฒนาประเทศไว้มากมาย ผลงานที่สำคัญได้แก่ การออกกฎหมายเลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่นโดยเด็ดขาด กฎหมายปราบปรามนักเลงอันธพาลและที่สำคัญ คือ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ ทำการศึกษา ค้นคว้าวิจัย จนกระทั่งได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - พ.ศ. 2500) ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นแม่แบบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อมาจนถึงปัจจุบัน

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจนถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2506 ที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า รวมอายุได้ 55 ปี และเป็นนายกรัฐมนตรีคนเดียวที่เสียชีวิตลงในขณะที่ยังดำรงตำแหน่ง⁵

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงมีพระนามเดิมว่าหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ ประสูติเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2434 ที่ตำบลบ้านตะนาว อำเภอสำราญราษฎร์ จังหวัดพระนคร เป็นโอรสของพระบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ในรัชกาลที่ 5 และหม่อมต่วนศรี วรวรรณ ในสกุล 'มนตรีกุล' ทรงเสกสมรสกับ หม่อมเจ้าพิบูลเบญจางค์ กิติยากร เมื่อปี พ.ศ. 2463 และในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2473 ทรงเสกสมรสกับ หม่อมพร้อยสุพิน (บุญนาค)

ทรงเริ่มต้นการศึกษาที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2444 ทรงศึกษาที่โรงเรียนราชวิทยาลัย สอบไล่ได้ชั้นมัธยมพิเศษเป็นที่ 1 ได้รับทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาที่ประเทศอังกฤษเมื่อพระชนมายุ 14 พรรษา ในปี พ.ศ. 2453 ทรงได้รับปริญญาตรี เกียรตินิยม

ทางประวัติศาสตร์ จามหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ในปี พ.ศ. 2458 ได้เสด็จไปศึกษาต่อที่สถาบัน
รัฐศาสตร์ (Ecole Libre des Sciences Politiques) ณ กรุงปารีส ฝรั่งเศส ในวิชาการทูต และ
ทรงสอบไล่ได้รับประกาศนียบัตรวิชาการทูตรางวัลที่ 1 ในปี พ.ศ. 2470 ทรงกลับมาศึกษาที่
มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดจนสำเร็จปริญญาโททางด้านนิติศาสตร์

'เสด็จในกรมฯ' ทรงรับราชการในกระทรวงการต่างประเทศในภาระหน้าที่สำคัญๆ
มากมาย เช่น ปี พ.ศ. 2467 ทรงเป็นเลขานุการคณะทูตไทยในที่ประชุมสันติภาพหลัง
สงครามโลกครั้งที่ 1 พ.ศ. 2467 ทรงดำรงตำแหน่งปลัดทูตฉลองกระทรวงการต่างประเทศ ทรง
ทำการเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาทางไมตรีและการค้ากับประเทศที่เคยมีพันธไมตรีกับไทยและทรง
เป็นหัวหน้าคณะทูตในการเจรจาทำสนธิสัญญาว่าด้วยอินโดจีน และทรงเป็นผู้แทนไทยในการ
เจรจาแก้ไขสนธิสัญญากับนานาชาติจนบรรลุผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2480 นอกจากนั้นในปี พ.ศ.
2484 'พระองค์วรณฯ' ทรงได้รับแต่งตั้งเป็นประธานผู้แทนไทยในการเจรจากำหนดเขตแดน
ระหว่างไทยกับอินโดจีนของ ฝรั่งเศส ณ ประเทศญี่ปุ่น ตามสัญญาโตเกียว (Tokyo Treaty)

ในปี พ.ศ. 2487 ทรงได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เจรจาหาทางให้ประเทศไทยเข้าเป็น
สมาชิกของสหประชาชาติ ซึ่งได้ทรงเจรจาเป็นผลสำเร็จ และไทยได้เข้าเป็นสมาชิก
สหประชาชาติในวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2489 เป็นสมาชิกลำดับที่ 55

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศในปี พ.ศ. 2495 และได้ทรงร่วมกับรัฐมนตรีต่างประเทศอีก 7 ประเทศ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาในการจัดตั้งองค์การป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในวันที่ 8
กันยายน พ.ศ. 2497

ในระหว่างปี พ.ศ. 2499 - พ.ศ. 2500 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้ลงคะแนนเสียง
เป็นเอกฉันท์ให้ 'เสด็จในกรม' ทรงดำรงตำแหน่งประธานสมัชชาในสมัยประชุมครั้งที่ 11 ซึ่งใน
วาระนี้ มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศที่สำคัญ 2 ประการคือ กรณีไซเปี่ยยกกองทัพไป
บุกฮังการี และกรณีอังกฤษ ฝรั่งเศส และอิสราเอล ยกพลเข้าโจมตีประเทศอียิปต์ในกรณีคลอง
สุเอซ

ในวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2519 พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
สิ้นพระชนม์ รวมพระชันษา 85 พรรษา^๑

จอมพลถนอม กิตติขจร

จอมพลถนอม กิตติขจร เกิดเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2454 ณ บ้านหนองพลวง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก เป็นบุตรของขุนโสภิตบรรณารักษ์ (อำพัน กิตติขจร) กับนางโสภิตบรรณารักษ์ (ลิ้นจี่) สมรสกับท่านผู้หญิงจงกล กิตติขจร

เริ่มการศึกษาขั้นต้นที่โรงเรียนประชาบาลวัดโคกพลู จังหวัดตาก หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก สำเร็จการศึกษาแล้วรับราชการทหารในตำแหน่งผู้บังคับหมวดกรมทหารราบที่ 8 กองพันที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ 1 และแม่ทัพภาคที่ 1

ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลของนายพจน์ สารสิน จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 10 ของประเทศต่อจากนายพจน์ สารสิน ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2501 บริหารประเทศได้ประมาณ 9 เดือนก็ลาออกเพื่อให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี และเมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2504 จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ได้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

ในปี พ.ศ. 2514 นายกรัฐมนตรี จอมพลถนอม กิตติขจร ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลของตนเองและจัดตั้งสภาบริหารคณะปฏิวัติบริหารประเทศ จนกระทั่งมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักรเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 และสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญการปกครองดังกล่าวได้มีมติให้จอมพลถนอม กิตติขจร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป

จอมพลถนอม กิตติขจร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 อันเนื่องมาจากเหตุการณ์เรียกร้องรัฐธรรมนูญของกลุ่มนิสิตนักศึกษาและประชาชน และเกิดเหตุการณ์ไม่สงบเรียบร้อย '14 ตุลาคม 16' ขึ้น และเดินทางออกนอกประเทศ รวมเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 10 ปี 6 เดือนเศษ⁷

พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์

พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ เกิดเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2457 จบการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยมทางกฎหมาย จาก

มหาวิทยาลัยในเมืองเบอร์โตส ฝรั่งเศส และปริญญาโท และเอกทางกฎหมาย และประกาศนียบัตร
ชั้นสูงทางรัฐประศาสนศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยปารีส ประเทศฝรั่งเศส

หลังจากสำเร็จการศึกษาเข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483
เป็นเลขานุการเอกสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย อธิบดีกรม
เศรษฐกิจ เอกอัครราชทูตไทยประจำสหประชาชาติ เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน
สหรัฐอเมริกา

ในปี พ.ศ. 2502 ได้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในสมัย
รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และเมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร จัดตั้งรัฐบาลต่อมาก็ยังคงดำรง
ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเช่นเดิม รวมระยะเวลาที่ทำหน้าที่นี้ประมาณ
12 ปี (10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 - 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514) นับเป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศยาวนานที่สุดของประเทศ และของภูมิภาคเอเชีย
อาคเนย์ นายถนัด คอมันตร์ มีบทบาทเด่นในระบอบที่มีความวุ่นวายจาก 'สงครามเวียดนาม' และ
มีบทบาทเด่นในการก่อตั้งสมาคมอาเซียน จนได้รับพระราชทานยศทหาร พันเอก (พิเศษ) เพื่อ
เป็นเกียรติยศ

หลังการยุติการปกครองเผด็จการทหารในเมืองไทย พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์
ได้เข้าสู่การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คนที่ 3 ต่อจากนาย
ควง อภัยวงศ์ และหม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช ในระหว่าง 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 ถึง
3 เมษายน พ.ศ. 2525 และเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากกรุงเทพมหานคร^๑

นายพิชัย รัตตกุล

นายพิชัย รัตตกุล^๑ เกิดที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมจากโรงเรียน
เซนต์ปีเตอร์ และประกาศนียบัตรจากวิทยาลัยเซนต์สตีเฟนส์ ซองกง ประกอบอาชีพด้านธุรกิจ
เอกชนด้วยความวิริยะอุตสาหะ จนกิจการมีความเจริญมั่นคงและเป็นที่ยอมรับในวงการธุรกิจ
เคยดำรงตำแหน่งบริหารภาคเอกชนที่สำคัญหลายตำแหน่ง

ขณะเดียวกัน ได้สนใจบำเพ็ญประโยชน์ด้านสาธารณะกุศลต่อสังคม เป็นบุคคลสำคัญใน
สโมสรโรตารีสากล และองค์กรอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน

ในทางการเมือง ได้เข้าร่วมเป็นผู้บริหารของพรรคประชาธิปัตย์ และได้รับเลือกตั้งเป็น
ผู้แทนราษฎรของกรุงเทพมหานครไม่น้อยกว่า 6 สมัย และได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่ง
หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในปี พ.ศ. 2525 มีความสนใจเป็นพิเศษในกิจการด้านการต่างประเทศ

ในปี พ.ศ. 2519 ในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช หัวหน้า
พรรคประชาธิปัตย์ นายพิชัย รัตตกุล ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ
ต่างประเทศและมีบทบาทอย่างสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านการต่างประเทศของไทยในสภาวะที่
ประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์มีความเข้มแข็งในอินโดจีนหลังปี พ.ศ. 2528

หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช

หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เกิดเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2454 ในเรือที่ลอยอยู่
ในแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบ้านม้า อำเภออินทบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโอรสของพระเจ้าวรวงศ์
เธอพระองค์เจ้าคำรบ กับ หม่อมแดง (บุญนาค) เริ่มต้นการศึกษาที่โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (วัง
หลัง) โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จากนั้นไปศึกษาต่อที่โรงเรียน Trent College และศึกษา
วิชาปรัชญา เศรษฐศาสตร์และการเมืองที่ The Queen's College มหาวิทยาลัย Oxford
ประเทศอังกฤษ สำเร็จปริญญาตรีเกียรตินิยมและปริญญาโท

เสร็จจากการศึกษา เริ่มรับราชการที่กรมสรรพากร ต่อมาได้เป็นเลขานุการที่ปรึกษา
กระทรวงการคลัง และเข้าทำงานเป็นผู้จัดการธนาคารไทยพาณิชย์สาขาสาขาส่ง เมื่อเกิดสงคราม
อินโดจีนและสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้เข้ารับราชการทหารโดยยศนายสิบตรี หลังจากนั้นได้
เข้าทำงานเป็นหัวหน้าฝ่ายสำนักผู้ว่าการและหัวหน้าฝ่ายออกบัตรของธนาคารแห่งประเทศไทย
และยังเคยดำรงตำแหน่งประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ

หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองพรรคแรกในเมืองไทย
ชื่อ 'พรรคก้าวหน้า' ระหว่างปี พ.ศ. 2488 - พ.ศ. 2489 ต่อจากนั้นได้ร่วมในคณะผู้ก่อตั้งพรรค
ประชาธิปัตย์ และเป็นผู้จัดตั้งพรรคกิจสังคม ได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 มีนาคม
พ.ศ. 2518

ในขณะที่บริหารประเทศ นายกรัฐมนตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้
ดำเนินการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเดินทางไปเยือนกรุงปักกิ่ง
และเป็นมิตรกับทุกประเทศที่มีเจตนาดีต่อประเทศไทยโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทาง
อุดมการณ์ทางการเมือง

จากการที่รัฐบาลของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐบาลผสมหลายพรรคทำให้ รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ ในที่สุดจึงตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2519 รวมระยะเวลาที่บริหารประเทศประมาณ 9 เดือน

หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคกิจสังคมและยุติบทบาททางการเมืองและใช้ชีวิตสงบเงียบ ณ บ้านพัก ซอยสวนพลู กรุงเทพมหานคร และถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2538 รวมอายุได้ 84 ปี¹⁰

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เกิดเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2460 เป็นบุตรของนายแจ่มกับนางเจือ ชมะนันทน์ สมรสกับคุณหญิงวิรัตน์ ชมะนันทน์ เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนสมุทรปราการวิทยาลัย โรงเรียนปทุมคงคา จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จนสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2483 ในระหว่างรับราชการได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบกแห่งสหรัฐอเมริกา

ในช่วงรับราชการทหาร พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้เข้าร่วมในสมรภูมิเกาหลีรุ่นแรกในตำแหน่งผู้บังคับกองพันทหารราบผลัดที่ 3 ภายหลังกลับจากสงครามเข้าประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด เติบโตในสายเสนาธิการมาเป็นลำดับจนเป็นพลเอก และดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดจนเกษียณอายุราชการ

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินภายใต้การนำของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ทำการรัฐประหาร รัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

ผลงานสำคัญในช่วงที่พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีคือการปรับปรุงสัมพันธภาพกับประเทศเพื่อนบ้านอันประกอบด้วยเวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า และได้เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน และสหภาพโซเวียต เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจทั้งสอง

พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523¹¹

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เกิดเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2463 ที่ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของอำมาตย์โท หลวงวิจิตรถนอมกรรม (บึ้ง) ติณสูลานนท์ กับ นางออก ติณสูลานนท์

เริ่มการศึกษาที่โรงเรียนวัดบ่อทราย และโรงเรียนวิชิตราชู สงขลา จากนั้นเข้ามศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานครที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และโรงเรียนเทคนิคทหารบก ได้ไปศึกษาที่โรงเรียนยานเกราะ กองทัพบกสหรัฐอเมริกาที่ฟอร์ท น็อกซ์ เคนดิกกี

เข้ารับราชการทหารในตำแหน่งผู้บังคับหมวดกรมรถรบ และก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ โดยปี พ.ศ. 2502 เป็นพันเอกในตำแหน่งรองผู้บัญชาการโรงเรียนยานเกราะ และเป็นพลตรีในตำแหน่งผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า ปี พ.ศ. 2516 และเป็นแม่ทัพภาค 2 ในที่สุดในปี พ.ศ. 2521 ได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้าร่วมรัฐบาลของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ โดยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2520 และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมในปี พ.ศ. 2522

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจากพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523 รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำเนินการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศอย่างได้ผลโดยนโยบายการใช้ 'การเมืองนำการทหาร' ตามคำสั่งนโยบายที่ 66/2523 เป็นผลให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอ่อนกำลังลงและสลายตัวไปในที่สุด

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ บริหารประเทศจนถึงวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2531 ก็ตัดสินใจยุบสภาอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองและกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 พร้อมทั้งยุติบทบาททางการเมือง ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองคมนตรีและรัฐบุรุษ เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2531 และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นประธานองคมนตรีแทนนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2541¹²

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เกิดเมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2463 ที่ตำบลพลับพลาชัย จังหวัดพระนคร เป็นบุตรของจอมพลผืน ชุณหะวัณ กับ คุณหญิงวิบูลย์ลักษณ์ สมรสกับท่านผู้หญิงบุญเรือน ชุณหะวัณ (โสพจน์)

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายทหารม้าและโรงเรียนยานเกราะทหารบก มลรัฐเคนตักกี สหรัฐอเมริกา

รับราชการครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2483 ในตำแหน่งผู้บังคับหมวด กองพันทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2492 ได้ย้ายไปเป็นรองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา ตำแหน่งสุดท้ายในกองทัพคือผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะ

ในปี พ.ศ. 2501 ได้ถูกเหตุการณ์ทางการเมืองผันแปรชีวิตไปเป็นเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำอาร์เจนตินา ออสเตรเลีย ตุรกี สำนักวาติกัน และผู้แทนถาวรประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ ปี พ.ศ. 2515 กลับมายังประเทศไทยและดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ

ในรัฐบาลของจอมพล ถนอม กิตติขจร พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ในปี พ.ศ. 2518

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2531 เมื่อพรรคชาติไทยที่ตนเป็นหัวหน้าพรรคได้จัดตั้งรัฐบาล ในด้านการต่างประเทศ ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอินโดจีนโดย 'การเปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า' รวมทั้งดำเนินการประสานงานให้มีการเจรจาความร่วมมือระหว่างเขมร 4 ฝ่าย เพื่อยุติการสู้รบและการจัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของเจ้าสีหนุ

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ บริหารประเทศจนถึงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ก็ถูกยึดอำนาจการปกครองโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ภายใต้การนำของฝ่ายทหาร ได้เดินทางไปพำนักอยู่ในประเทศอังกฤษระยะหนึ่งก่อนเดินทางกลับประเทศไทย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ณ โรงพยาบาลคอมเวลล์ ประเทศอังกฤษ รวมอายุได้ 78 ปี¹³

พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา

พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา เกิดเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2462 ผ่านการศึกษาจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาได้รับปริญญาตรีและปริญญาโทด้านวิศวกรรมโลหะ (metallurgy) จาก Massachusetts Institute of Technology (MIT) เริ่มรับราชการในกองทัพอากาศ ก่อนย้ายมารับราชการที่สภาความมั่นคงแห่งชาติ และดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นเวลานานระหว่างปี พ.ศ. 2518 - พ.ศ. 2523

ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 และดำรงตำแหน่งเดิมในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในฐานะหัวหน้าพรรคกิจสังคมที่เข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคชาติไทย ต่อมาในวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2533 ได้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รวมระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งประมาณ 10 ปี

ตลอดเวลาการดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของพลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา ประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาอันเนื่องมาจาก 'สงครามกัมพูชา'

พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา สมรสกับท่านผู้หญิง ชิตา เสวตศิลา หลังจากพ้นตำแหน่งทางการเมือง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นองคมนตรีตั้งแต่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2534¹⁴

นายอานันท์ ปันยารชุน

นายอานันท์ ปันยารชุน เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2478 เข้ารับการศึกษาในระดับมัธยมที่โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายที่ดัลลิส คอลเลจ ประเทศอังกฤษ และศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ได้ปริญญาตรี (เกียรตินิยม) สาขากฎหมายในปี พ.ศ. 2498

เข้ารับราชการกระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. 2498 ระหว่างปี พ.ศ. 2502 - พ.ศ. 2507 เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้รับตำแหน่งเลขานุการเอก - อัครราชทูตถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ในปี พ.ศ. 2507 และต่อมาในปี พ.ศ. 2510 ได้รับการแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำสหประชาชาติและเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศแคนาดาจนถึงปี พ.ศ. 2515 ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา และผู้แทนประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ระหว่างปี พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2518

นายอานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. 2519 และตำแหน่งสุดท้ายทางราชการคือ เอกอัครราชทูตไทยประจำเยอรมนีระหว่างปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2521 ได้ลาออกจากราชการในปี พ.ศ. 2522 และเข้าร่วมงานกับกลุ่มบริษัท สหยูเนี่ยน จำกัด ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร บริษัท สหยูเนี่ยน จำกัด ระหว่างปี พ.ศ. 2528 - พ.ศ. 2533 และได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการบริษัท สหยูเนี่ยน จำกัด ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2534

ในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2534 นายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของไทยลำดับที่ 18 ระหว่างการบริหารงานครั้งแรกนี้ ได้สร้างผลงานไว้หลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างภาพพจน์ของประเทศภายหลังการรัฐประหารยึดอำนาจของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และการริเริ่มการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของอาเซียน นายอานันท์ ปันยารชุน พ้นจากตำแหน่งครั้งแรกหลังจากการจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2535 หลังเหตุการณ์ 'พฤษภาทมิฬ 2535' และนายกรัฐมนตรี พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ลาออกจากตำแหน่ง นายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2535 เพื่อแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองและบริหารราชการจนกระทั่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 และนายอานันท์ ปันยารชุน ได้กลับสู่ภาคธุรกิจอีกครั้ง¹⁵

นายชวน หลีกภัย

นายชวน หลีกภัย เกิดเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2481 ที่ตำบลท้ายพรุ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้อง 9 คน บิดาชื่อนายนิยม เป็นครูระดับประถมศึกษา มารดาชื่อนางถ้วน เป็นชาวสวนยางและภายหลังประกอบอาชีพค้าขาย ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนคอนวิเศษ ระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนมัธยมคอนวิเศษ และโรงเรียนตรังวิทยา จังหวัดตรัง สอบได้ทุนการศึกษาของจังหวัดมาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ ที่โรงเรียนศิลปศึกษาแผนกจิตรกรรมและปฏิมากรรม (เตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร) และได้สมัครเข้าเรียนที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำเร็จนิติศาสตรบัณฑิต ในปี พ.ศ. 2505 และสอบได้เนติบัณฑิตไทยในสมัยที่ 17 เมื่อปี พ.ศ. 2508

นายชวน หลีกภัย เริ่มงานอาชีพทนายความที่สำนักงานทนายความ ช. ชนะสงคราม จนถึงปี พ.ศ. 2511 ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์และได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกที่จังหวัดศรีสะเกษเมื่อปี พ.ศ. 2512 และได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาตลอดนับแต่นั้นมา ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหลายกระทรวงตั้งแตปี พ.ศ. 2519

หลังการเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 นายชวน หลีกภัย ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยคนที่ 20 จากฐานะการเป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2535 จนกระทั่งนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ได้ยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2538

หลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และนายกรัฐมนตรีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่ง นายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ในฐานะที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงได้รับการเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ถือได้ว่าเป็นนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้งคนแรกของประเทศไทยที่ได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ 2 ความเป็นนายกรัฐมนตรีของนายชวน หลีกภัย สิ้นสุดลงเมื่อมีพระบรมราชโองการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543¹⁶

นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ

นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2492 จบมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวชิราวุธ จังหวัดสงขลา สอบได้ทุนเอเอฟเอส (AFS หรือ American Field Service) เมื่ออายุ 16 ปี ไปเรียนที่นิวซีแลนด์เป็นเวลา 1 ปี ปี พ.ศ. 2515 จบปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ปี พ.ศ. 2518 จบปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด และปี พ.ศ. 2525 จบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยฮาวาร์ด สหรัฐอเมริกา

หลังจากจบการศึกษาทำงานอยู่ที่อเมริกากระยะหนึ่งก่อนกลับมารับราชการเป็นอาจารย์ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มทำงานการเมืองในพรรคประชาธิปัตย์เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 และได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตลอดมา เป็นเลขาธิการประชาชนสภาผู้แทนราษฎรระหว่างปี พ.ศ. 2529 - พ.ศ. 2531 เป็นผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยระหว่างปี พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2534 ขึ้นเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2538 และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2544 ในสมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์¹⁷

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เกิดเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2492 ที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย เชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาโรงเรียนเตรียมทหารรุ่น 10 เมื่อปี พ.ศ. 2512 และในปี พ.ศ. 2516 จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจรุ่นที่ 26 ได้รับทุนรัฐบาล (ก.พ.) ไปศึกษาปริญญาโทด้าน Criminal Justice ที่ Eastern Kentucky University และได้รับปริญญาเอกสาขาเดียวกันจาก Sam Houston State University สหรัฐอเมริกา

จบการศึกษาแล้วรับราชการตำรวจจนได้ดำรงตำแหน่งรองผู้กำกับกับการนโยบายและแผนงาน กองบัญชาการตำรวจนครบาล และลาออกไปในปี พ.ศ. 2530 เพื่อประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยเป็นประธานกรรมการบริษัท ชินวัตรคอมพิวเตอร์ จำกัด และเข้าสู่วงการเมือง

ระหว่างปี พ.ศ. 2537 - พ.ศ. 2538 ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในฐานะสมาชิกพรรคพลังธรรม ซึ่งต่อมาได้เป็นหัวหน้าพรรค ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2541 - พ.ศ. 2543 ได้ก่อตั้งพรรคและดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคไทยรักไทย

หลังการเลือกตั้งในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้ง พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้รับพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอยู่จนครบวาระของสภาผู้แทนราษฎร และในการเลือกตั้งวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้น ทำให้พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่งในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2548¹⁸ และพ้นจากตำแหน่งด้วยการถูกฝ่ายทหารยึดอำนาจในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย

นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย เกิดเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2501 เป็นบุตรของนายสุนทร เสถียรไทย สมรสกับท่านผู้หญิง สุชาวัลย์ เสถียรไทย ในปี พ.ศ. 2522 สำเร็จนิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 สำเร็จปริญญาโททางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศจาก The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University จากนั้นสำเร็จการศึกษาปริญญาโทและปริญญาเอกทางกฎหมายจาก Harvard Law School สหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2528

หลังจากจบการศึกษาเข้ารับราชการที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนได้ดำรงตำแหน่งคณบดี เข้าสู่วงการเมืองด้วยการเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังระหว่างปี

พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2539 ในสมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และระหว่างปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2547 ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร¹⁹

นายกันตธีร์ ศุภมงคล

นายกันตธีร์ ศุภมงคล เป็นบุตรนายกันตธีร์ ศุภมงคล เกิดเมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2495 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางรัฐศาสตร์ จาก University of California at Los Angeles จบปริญญาโทด้านการต่างประเทศจาก American University ในกรุงวอชิงตัน และจบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจาก University of Southern California

หลังจากสำเร็จการศึกษา นายกันตธีร์ ศุภมงคล เข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. 2527 โดยเริ่มทำงานในกรมองค์การระหว่างประเทศและให้ความสนใจในเรื่องการทูตหลายฝ่ายในระยะที่ประเทศไทยได้เป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงไม่ถาวร 2 ปี ของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ต่อมาได้มาทำงานในกรมการเมืองของกระทรวงการต่างประเทศ และระหว่างปี พ.ศ. 2536 - พ.ศ. 2537 ได้รับตำแหน่งหัวหน้ากองนโยบายและแผน

นายกันตธีร์ ศุภมงคล เป็นผู้ร่วมก่อตั้งพรรคไทยรักไทย และได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2538 และ พ.ศ. 2543 และได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนด้านการค้าของประเทศไทย ก่อนได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2548²⁰

ระบบราชการในการต่างประเทศไทย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศฝ่ายบริหารจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบมากที่สุด ฝ่ายบริหารอาจแยกออกได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับการเมืองหรือระดับนโยบาย ซึ่งรวมอยู่ในบรรดาบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจนโยบายระดับชาติ คือ คณะรัฐมนตรี อีกระดับหนึ่งเป็นระดับปฏิบัติคือระบบข้าราชการประจำตามกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการต่าง ๆ ที่จะรับนโยบายตามการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวมาแล้ว คณะรัฐมนตรีแต่ละคณะ และรัฐมนตรีแต่ละคนจะมีอายุการทำงาน ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการประจำตามหน่วยงานราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับหัวหน้าส่วนราชการที่ได้เต้าจากข้าราชการระดับต่ำจนก้าวมาสู่ตำแหน่งระดับสูง และในทางปฏิบัติ ข้าราชการประจำ

ระดับหัวหน้าส่วนราชการจะมีบทบาทอย่างสูงในการเสนอทางเลือกต่าง ๆ (alternatives) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาและตัดสินใจ

ส่วนราชการของไทยที่มีบทบาทอย่างมากในด้านการต่างประเทศของไทยคือ กระทรวงการต่างประเทศเช่นเดียวกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนั้นจะเป็นส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเฉพาะเรื่องตามหน้าที่รับผิดชอบของส่วนราชการแต่ละด้าน และสำหรับประเทศไทย สมาคมความมั่นคงแห่งชาติ และสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ต่างก็มีบทบาทสำคัญในด้านการต่างประเทศ ผู้นำของส่วนราชการในระดับปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง เลขาธิการ รองเลขาธิการ อธิบดี รองอธิบดี และผู้อำนวยการ มีบทบาทอย่างมากในเรื่องนี้

กระทรวงการต่างประเทศ²¹

กระทรวงการต่างประเทศเป็นส่วนราชการที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในด้านการต่างประเทศ ตามแนวปฏิบัติในบรรดานานอารยประเทศ ได้รับการสถาปนาในฐานะกระทรวงการต่างประเทศในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2418 โดยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานวังสราญรมย์ให้ใช้เป็นที่พักการแห่งแรก

ในปัจจุบัน กระทรวงการต่างประเทศมีวิสัยทัศน์ในการเป็นองค์กรนำและมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินภารกิจด้านการต่างประเทศ ที่สามารถส่งเสริมสถานะและผลประโยชน์ของประเทศไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนเพิ่มศักยภาพของสังคมไทยให้รู้เท่าทันและใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในด้านพันธกิจ กระทรวงการต่างประเทศกำหนดไว้ 7 ประการ คือ

1. การเป็นตัวแทน (Representation) ประเทศและรัฐบาลไทยในการส่งเสริมและแสวงหาความร่วมมือ การเจรจาทำความตกลง การแสดงบทบาทและท่าทีต่าง ๆ ในประเทศผู้รับและเวทีระหว่างประเทศทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี

2. การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Advice) ด้านการต่างประเทศในการดำเนินนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อผลประโยชน์สูงสุดแห่งชาติ รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมายระหว่างประเทศให้กับรัฐบาล

3. การเจรจา (Negotiation) ในฐานะผู้แทนประเทศไทยและรัฐบาลไทย กับรัฐบาลต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศตามแนวปฏิบัติสากลทางการทูต ทั้งการแสวงหาความร่วมมือ และหาแนวทางแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างประเทศในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

4. การดำเนินงานด้านการทูต (Provision of Diplomatic Expertise) บริหารและอำนวยความสะดวกด้านเอกสิทธิ์ และความคุ้มกันทางการทูต ให้คำปรึกษาแก่รัฐมนตรี คณะทูตานุทูต ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐ ตลอดจนการแก้ไขข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งการดำเนินการด้านพิธีการต่าง ๆ ในการเยือนต่างประเทศ และการต้อนรับการเยือนของบุคคลระดับสูงทั้งงานรัฐพิธี งานพิธีการของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูตปี ค.ศ. 1961 และ 1963

5. การดำเนินการด้านการกงสุล ค้ำจุน ส่งเสริมและดูแลผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ (Consular Service) กำหนดนโยบายและระเบียบด้านการกงสุล กำกับดูแลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการกงสุลให้เป็นไปตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ จาริดประเพณี ตลอดจนกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการออกหนังสือเดินทาง เอกสารเดินทาง ตรวจสอบตรา หนังสือเดินทาง และกิจกรรมคนต่างด้าว ค้ำจุน รักษา ผลประโยชน์คนไทยในต่างประเทศและงานด้านสัญชาติและนิติกรณ์

6. การดำเนินงานสารนิเทศและการทูตเชิงวัฒนธรรม (Cultural Diplomacy and Maintaining of Positive Image Abroad) วิเคราะห์ข่าวในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย และต่างประเทศซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบาย ทางการทูตด้านวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่ภาพพจน์ที่ดีของประเทศ และปกป้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งเผยแพร่ข่าวสารการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อสาธารณชน รัฐบาล และองค์การต่างประเทศ เพื่อให้เกิดการสนับสนุนต่อนโยบายต่างประเทศของไทย

7. การประสานภารกิจด้านต่างประเทศกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Coordination) ให้สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ ทวิภาคี และแนวทางการดำเนินงานในลักษณะเอกอัครราชทูตแบบบูรณาการ (Chief Executive Office - CEO) รวมทั้งการจัดระบบการบริหารราชการในต่างประเทศ เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานในต่างประเทศเป็นเอกภาพในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนปัจจุบัน คือ ดร.กันตธีร์ ศุภมงคล โดยมี นายปรีชา เลาหพงศ์ชนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศมีหน่วยงานต่าง ๆ คือ สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง กรมพิธีการทูต กรมยุโรป กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กรมสารนิเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กรม

อาเซียน กรมเอเชียตะวันออก กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กรมการกงสุล สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ

สภาความมั่นคงแห่งชาติ²²

ความเป็นมาของสภาความมั่นคงแห่งชาติ

สภาความมั่นคงแห่งชาติเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงมีพระราชประสงค์จะให้มีการพิจารณางาน ในภารกิจทางด้านการทหารเพื่อการป้องกันประเทศเป็นไปอย่างละเอียดรอบคอบ มีประสิทธิภาพและมีการประสานงานซึ่งกันและกัน จึงได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีสภาเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวขึ้นเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม พุทธศักราช 2453 แต่เดิมนั้นยังไม่มีชื่อเรียกเป็นการเฉพาะ แต่เรียกเป็นการทั่วไปว่า 'สภาเกี่ยวกับการป้องกันพระราชอาณาจักร' โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประธานฯ

ได้มีการปรับปรุงและแก้ไของค์ประกอบของสภามาเป็นลำดับ กล่าวคือในปี พ.ศ. 2470 ได้มีการแก้ไขปรับปรุงทั้งในด้านองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่และเรียกชื่อใหม่ว่า "สภาป้องกันพระราชอาณาจักร" จนกระทั่งถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2475 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการจัดระเบียบการป้องกันราชอาณาจักรขึ้นใหม่ สภาป้องกันพระราชอาณาจักรจึงถูกยกเลิกไป ต่อมาเมื่อ 11 มกราคม พ.ศ. 2487 ได้มีการจัดตั้ง "สภาการสงคราม" ขึ้น โดยออกเป็นพระราชบัญญัติชื่อว่า พระราชบัญญัติการสงคราม ซึ่งนับเป็นพระราชบัญญัติฉบับแรกๆ ที่เกี่ยวกับสภาความมั่นคงแห่งชาติ เพราะได้กำหนดให้สภาการสงครามมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินสงครามทั้งในทางทหาร ทางเศรษฐกิจและการเมือง ตลอดจนสวัสดิภาพของประชาชน สภาการสงครามมีอายุได้เพียง 8 เดือน ก็ยกเลิกไป เนื่องจากได้มีการจัดตั้ง "สภาป้องกันราชอาณาจักร" ขึ้นแทน โดยออกเป็นพระราชบัญญัติชื่อว่า พระราชบัญญัติสภาป้องกันราชอาณาจักร เมื่อ 10 กันยายน พ.ศ. 2487 หลังจากนั้นเมื่อ 31 มกราคม พ.ศ. 2499 ได้มีพระราชบัญญัติสภาป้องกันราชอาณาจักรออกมาใหม่ ยกเลิกพระราชบัญญัติเดิม และให้อยู่จนกระทั่งได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ คือ การยกเลิกพระราชบัญญัติสภาป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2499 และประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2502 นับเป็นการเปลี่ยนแปลงจาก "สภาป้องกันราชอาณาจักร" เป็น "สภาความมั่นคงแห่งชาติ" มาจนกระทั่งทุกวันนี้

อำนาจหน้าที่

สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ มีภารกิจเกี่ยวกับกิจการความมั่นคงของประเทศโดยเป็นที่ปรึกษา เสนอแนะนโยบาย มาตรการ และแนวทางปฏิบัติด้านความมั่นคงของชาติ รวมทั้งอำนวยความสะดวกประสานงานให้เป็นไปตามนโยบาย ตลอดจนจัดทำแผนเตรียมความพร้อมแห่งชาติต่อสภาพความมั่นคงแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของชาติ ป้องกันการแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงในอนาคต โดยให้มีอำนาจดังต่อไปนี้

- (1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสภาพความมั่นคงแห่งชาติและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (2) เสนอความเห็นต่อสภาพความมั่นคงแห่งชาติหรือคณะรัฐมนตรีเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์หรือแผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติด้านกิจการภายในประเทศ กิจการภายนอกประเทศ กิจการชายแดนและการป้องกันประเทศ และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ
- (3) อำนวยความสะดวกประสานการปฏิบัติตามนโยบายและยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติกับหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิชาการและสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องกันและมีบูรณาการ
- (4) ศึกษา วิจัย พัฒนา และติดตามสถานการณ์ความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงรวมทั้งประเมินผลและพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทุกด้านและยุทธศาสตร์สันติวิธี
- (5) เสนอแนะและจัดทำนโยบาย อำนวยความสะดวก พัฒนา ประสานการจัดการ และติดตามประเมินผล ด้านการข่าวกรอง การต่อต้านการข่าวกรอง การรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการพัฒนานโยบาย อำนวยความสะดวกข่าวกรอง การพัฒนาองค์กรข่าวกรองและการต่อต้านการข่าวกรอง
- (6) เสนอแนะและจัดทำนโยบาย อำนวยความสะดวก ประสานการปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผลและพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาการ

ก่อนการร้ายสากล อาชญากรรมข้ามชาติ การบริหารวิกฤติการณ์ความมั่นคง การเตรียมพร้อมแห่งชาติ และนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคาม ความมั่นคงใหม่อื่นๆ

- (7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี มอบหมาย

องค์ประกอบ

องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของสภาความมั่นคงแห่งชาติ

สภาความมั่นคงแห่งชาติหรือที่เรียกโดยย่อว่า สภามช. มีองค์ประกอบดังนี้

1) นายกรัฐมนตรี	ประธาน
2) รองนายกรัฐมนตรี	รองประธาน
3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	สมาชิก
4) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง	สมาชิก
5) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	สมาชิก
6) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคมนาคม	สมาชิก
7) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย	สมาชิก
8) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด	สมาชิก
9) เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ	สมาชิกและเลขานุการ

สภาความมั่นคงแห่งชาติมีหน้าที่ 2 ประการ

ประการแรก มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะคณะรัฐมนตรีในเรื่องนโยบายภายใน ประเทศ นโยบายต่างประเทศ นโยบายการทหาร นโยบายการเศรษฐกิจ และอื่นๆ อันเกี่ยวกับ ความมั่นคงแห่งชาติให้สอดคล้องกัน เพื่อให้กิจการทางทหารและกิจการของกระทรวงทบวงกรม ต่างๆ ตลอดจนองค์กรอื่นๆ ของรัฐสามารถประสานกันได้อย่างใกล้ชิดและเป็นผลดีต่อความ มั่นคงแห่งชาติ

ประการที่สอง มีหน้าที่พิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติตามที่ คณะรัฐมนตรีมอบหมายสภาความมั่นคงแห่งชาติ

คณะกรรมการของสภาความมั่นคงแห่งชาติ

ในการปฏิบัติงานของสภาความมั่นคงแห่งชาติ มีคณะกรรมการคณะต่างๆ ช่วยพิจารณากลับกรองและเสนอแนะนโยบาย มาตรการ ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในเบื้องต้น คณะกรรมการดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

คณะกรรมการประจำของสภาความมั่นคงแห่งชาติ แต่งตั้งตามพระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ ไม่ต้องสิ้นสุดลงตามการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาล องค์ประกอบของคณะกรรมการ แต่ละคณะประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงทั้งพลเรือน ตำรวจ ทหาร ในจำนวนที่เหมาะสมตามภารกิจ คณะกรรมการประจำที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการนโยบาย

คณะกรรมการพิเศษ แต่งตั้งตามมติคณะรัฐมนตรีหรือตามบัญชาของนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาปัญหาที่มีนัยทางการเมืองหรือปัญหาที่มีลักษณะพิเศษ โดยนายกรัฐมนตรีลงนาม แต่งตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน คณะกรรมการพิเศษจะสิ้นสุดลงพร้อมกับการสิ้นสุดของคณะรัฐมนตรี และจะต้องมีการแต่งตั้งใหม่หรือยืนยันการแต่งตั้งเดิมหากจำเป็นจะต้องทำหน้าที่ต่อไป คณะกรรมการพิเศษที่สำคัญ อาทิเช่น คณะกรรมการพิจารณาปัญหาเส้นเขตแดนของประเทศไทย คณะกรรมการนโยบายและอำนวยการแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายสากล (นอก.) และคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการเฉพาะกิจ แต่งตั้งขึ้นเพื่อดูแลภารกิจที่เป็นการเฉพาะมีความจำเป็นเร่งด่วน และเมื่อปฏิบัติหน้าที่จนเสร็จสิ้น คือยุติปัญหาได้แล้วก็จะสลายตัวไป คณะกรรมการเฉพาะกิจที่สำคัญ มีอาทิ คณะกรรมการควบคุมฉนวนอพยพ และคณะกรรมการแก้ไขปัญหาผู้อพยพจากอินโดจีน

คณะกรรมการทั้ง 3 ประเภทนี้ มีอำนาจในการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาช่วยเหลือกลับกรองงานให้แก่คณะกรรมการ ทั้งนี้ในปัจจุบันได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นหลายคณะเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติการของคณะกรรมการตามความเหมาะสม

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือที่เรียกกันโดยย่อว่า สมช. เป็นส่วนราชการซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2502 พร้อมกับสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยอยู่ในกลุ่มงานด้านนโยบายในสำนักนายกรัฐมนตรี มีเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นหัวหน้าส่วนราชการในฐานะข้าราชการพลเรือนระดับปลัดกระทรวง (ระดับ 11) นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาความมั่นคง

แห่งชาติมีทั้งผู้ที่เป็นทหารและพลเรือน ได้แก่ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ พันเอกพระยาศรีวิสาร วาจา พลเอกจิร วิชิตสงคราม พลเอกเล็ก แนวนมาลี พลอากาศเอกสิทธิ เทวตศิลา นาวาอากาศตรีประสงค์ สุนศิริ นายสุวิทย์ สุทธานุกุล พลเอกจรัส กุลละวณิชย์ พลเอกบุญศักดิ์ กำแหงฤทธิ์รงค์ นายขจัดภัย บุรุษพัฒน์ พลเอกวินัย ภัททิยกุล และ นายประภิต ประจนบัญญัติ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติคนปัจจุบัน

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ²³

ประวัติความเป็นมา

ประเทศไทยมีการดำเนินงานด้านการข่าวกรองมาตั้งแต่โบราณและตลอดทุกยุคทุก สมัย ในประวัติศาสตร์ยามศึกสงคราม ทหารมีหน้าที่สอดแนม ลาดตระเวนใช้ไส้ศึก แต่การ ดำเนินงานในลักษณะหน่วยข่าวกรองสมัยใหม่และเป็นหน่วยข่าวกรองกลางของชาติเกิดขึ้นหลัง สงครามโลกครั้งที่สอง ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่ต่างประเทศมีการพัฒนาองค์การข่าวกรอง อย่างจริงจัง รัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งหน่วยราชการ ที่เป็นศูนย์กลาง รวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของ ประเทศ ซึ่งจำเป็นต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายและทำที่ทางการเมืองภายในและต่างประเทศ ของรัฐบาล จึงได้จัดตั้ง "กรมประมวลราชการแผ่นดิน" อยู่ในสังกัดทบวงคณะรัฐมนตรีฝ่าย การเมือง เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2497 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2496 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 70 ตอนที่ 81 หน้าที่ 13 เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2496) โดยได้แต่งตั้งให้พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจในขณะนั้น เป็นอธิบดีกรม ประมวลราชการแผ่นดินอีกตำแหน่งหนึ่ง ต่อมาในสมัยจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ กรมประมวล ราชการแผ่นดิน ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "กรมประมวลข่าวกลาง" เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2502 ตาม พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2502 และต่อมาในสมัย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กรมประมวลข่าวกลางได้เปลี่ยนชื่อเป็น "สำนักข่าวกรอง แห่งชาติ (สขช.)" เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2528 ตามพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติและ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 213 มีฐานะเป็นหน่วย ข่าว แห่งชาติขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี สขช. จึงเป็นหน่วยข่าวระดับชาติหน่วยเดียวของประเทศ ไทยที่เป็นหน่วยราชการพลเรือน มีหัวหน้าส่วนราชการเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

วิสัยทัศน์สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

เป็นหน่วยข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่ประเทศไทยจะพึงมีได้ สามารถปฏิบัติงานด้านข่าวกรอง สนองตอบความต้องการของรัฐบาลและการพัฒนาประเทศในทุกด้าน สามารถแจ้งเตือนล่วงหน้า โดยชี้ให้เห็นถึงภัยคุกคามและโอกาสได้อย่างเหมาะสม ทันเวลา รวมทั้งเป็นแกนหลักเพื่อให้การปฏิบัติงานของประชาคมข่าวกรองเป็นเอกภาพรองรับการดำเนินนโยบายของรัฐบาลทั้งในปัจจุบันและในอนาคต และสนับสนุนรัฐบาลไปสู่การมีบทบาทนำในอาเซียน

หน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

อำนาจหน้าที่ของสำนักข่าวกรองแห่งชาติกำหนดไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2517 และระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544 สรุปรวมกันได้ดังต่อไปนี้

1. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการข่าวกรอง การต่อต้านข่าวกรอง การข่าวกรองทางการสื่อสารและการรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน

2. ติดตามสถานการณ์ภายในประเทศและต่างประเทศ ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติและรายงานตรงต่อนายกรัฐมนตรีและสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกระจายข่าวกรองที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติให้หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม

3. ศึกษา วิจัยและพัฒนา เกี่ยวกับกิจการการข่าวกรอง การต่อต้านข่าวกรองและการรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

4. เป็นศูนย์กลางประสานกิจการข่าวกรอง การต่อต้านข่าวกรอง กับหน่วยงานอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเป็นองค์การรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน ทำหน้าที่เป็นประธานคณะที่ปรึกษาการข่าว และรับผิดชอบการบริหารจัดการศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติ

5. เสนอแนะนโยบายและมาตรการ ตลอดจนให้คำแนะนำ และคำปรึกษาด้านการข่าวกรอง การต่อต้านข่าวกรอง และการรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือนต่อนายกรัฐมนตรี สภาความมั่นคงแห่งชาติ หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ

ศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติ

ประวัติ

ตั้งขึ้นบนพื้นฐานหลักการบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานการข่าว ซึ่งเน้นการปฏิบัติงานเพื่อสนองตอบการให้บริการและความสงบสุขของประชาชนเป็นสำคัญ

โดยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 140/2544 ลงวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ให้หน่วยงานด้านการข่าวและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวม 21 หน่วยงาน ปฏิบัติงานด้านข่าวของประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด มีรายงานข่าวที่ถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งศูนย์ประสานงานข่าวกรองแห่งชาติก็ได้ปฏิบัติงานตามหลักการนั้นตลอดมา จนกระทั่งมีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 139/2547 ให้ 'ปรับปรุงโครงสร้างและองค์ประกอบศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติ' เมื่อ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ให้ทุกหน่วยข่าวและส่วนราชการ 20 กระทรวงและรัฐวิสาหกิจ รวม 47 หน่วยงาน เข้าร่วมเป็นประชาคมข่าวกรองและสนับสนุนปฏิบัติงานของศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติทุกรูปแบบในขอบเขตที่สามารถกระทำได้ โดยให้ถือเป็นลำดับความเร่งด่วนสูงสุด เพื่อให้สามารถรับการปฏิบัติงานด้านการข่าวทั้งระบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ภารกิจ / หน้าที่ความรับผิดชอบ ศูนย์ประสานข่าวกรองแห่งชาติ มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญ คือ

1. เป็นศูนย์กลางการอำนวยความสะดวกและประสานการปฏิบัติข่าวกรองของประเทศ เพื่อตอบโต้และแก้ไขสถานการณ์ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินรุนแรงเกิดขึ้นและปฏิบัติต่อเนื่องจนถึงสิ้นสุดสถานการณ์

2. เป็นศูนย์กลางการผลิตข่าวกรองเพื่อเสนอรายงานข่าวประจำวัน ข่าวเร่งด่วน ข่าวเฉพาะกรณี และจัดทำรายงานประมาณการข่าวกรอง ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เสนอต่อนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และ/หรือรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลด้านความมั่นคง ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี และสภาความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนกระจายข่าวไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. เฝ้าติดตามสถานการณ์ ตลอด 24 ชั่วโมง ศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์และประสานงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ที่จะกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของชาติ และความสงบเรียบร้อยของประเทศ

4. จัดวางระบบเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร การประสานงานกับหน่วยข่าว หน่วยงานอื่น ๆ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง และประชาคมข่าวกรองของต่างประเทศ รวมทั้งภาคเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5. ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีและ / หรือรัฐมนตรีที่รับผิดชอบกำกับดูแลด้านความมั่นคง และสภาความมั่นคงแห่งชาติมอบหมาย

บันทึกอ้างอิง

- ¹ <http://www.siam2.com/museum/rama1.php3>
- ² <http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm-03.htm>
- ³ <http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm-06.htm>
- ⁴ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_09.htm
- ⁵ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_11.htm
- ⁶ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 100 ปี พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปไตย ประพันธ์, (กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด พ.ศ. 2534) หน้า 3-8.
- ⁷ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_10.htm
- ⁸ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 7-13 มีนาคม 2533 หน้า 281.
- ⁹ บัณฑิตวิทยาลัยแห่ง 2531 (กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2531)
- ¹⁰ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_13.htm
- ¹¹ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_15.htm
- ¹² http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_16.htm
- ¹³ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_17.htm
- ¹⁴ คณะองคมนตรี, กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด พ.ศ. 2547 และสยามรัฐ ฉบับวันที่ 13 สิงหาคม 2529 หน้า 3 และ หน้า 14.
- ¹⁵ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_18.htm
- ¹⁶ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_20.htm และ
วิชัย ตันศิริ, ชวน หลีกภัย : นักการเมืองอาชีพ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพทางใจ, พ.ศ. 2548).
- ¹⁷ www.democrat.or.th/candidates_files/ผู้สมัครภาคใต้/นครศรีธรรมราช/เขต%201%20นายสุรินทร์%20พิศสุวรรณ.doc.
- ¹⁸ http://www.cabinet.thaigov.go.th/pm_23.htm
- ¹⁹ <http://www.thairakthal.or.th/application/DRSearch/DRSearch/DrSearch-v.asp>
- ²⁰ <http://www.mfa.go.th/web/b.php> และ file://A:สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี_files\Kantatee_55.htm.
- ²¹ <http://www.mfa.go.th/web/816.php>.
- ²² <http://www.nsc.go.th>
- ²³ <http://www.nia.go.th/nia/content/showsubdetail.asp?fdcode=2111212115111211&dsc=+%BB%C3%D0%C7%D1%B5%D4%A4%C7%D2%C1%E0%BB%E7%B9%C1%D2>